

Sisällys

3/1993

Seppo Pekkala Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1992	4
Veijo Vänskä Kertomus:n:o 18	13
Esa Lehikoinen Euroopan-Afrikan läntisen muuttotien tutkimus yhteisvoimin	16
Vesa Multala Kaislikossa kuhisee	20
Satu Numminen Lintuharrastajan tyttärenä	24
Matti Lempiäinen Lintuhavaintoja Paimiosta vuonna 1993	26
Hannu Klemola Havaintopaikka meren äärellä	30
Veijo Vänskä Jurmon huulikirjasta	34

Kansi: Matti Valta, ruokkeja Seksmiilarin saaristossa.

Määrittäjäkisa 1993

Varsinais-Suomen määrittäjäkilpailu 1993 pidettiin TLY:n yleiskokouksessa 11.11.1993. Kilpailun järjesti Tom Lindroos, joka näytti 50 pääasiassa Pekka Komin ja Markku Huhta-Koiviston ottamaa lintukuvaa. Helppojen tunnistettavien joukkoon mahtui usea vaikeampi tapaus ja kuvasarjan päätti lähes piilokuva pyrstötiaisesta. Molempien sarjojen voittajat kurottivat kovalla pinnamäärällä kaulaa seuraavaksi tullesiin. Tulokset:

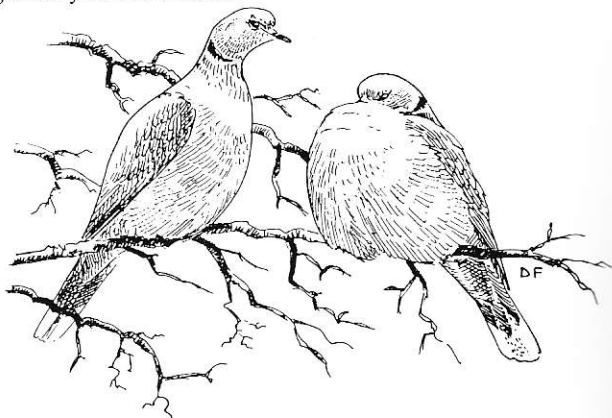
Nuorten sarja, alle 18-v.	Jyrki Normaja	106	
Rami Lindroos	101	Janne Riihimäki	106
Petri Parvinen	74	Pekka Alho	99
Paavo Sallinen	65	Kalle Rainio	98
Tommi Kaijanen	62	Jukka Grönlund	93
Vanhon sarja, yli 18-v.	Annika Forsten	91	
Soile Leveelahti	129	Sampo Kunttu	85
Visa Rauste	123	Mikko Tamminen	84
Tapani Numminen	121	Bertil Blomqvist	82
Kari Soilevaara	114	Jari Helstola	76

Kirja Turun kaupunkilinnustosta ilmestynyt!

Timo Vuorisalon ja Juha Tiaisen toimittama ja Turun maakuntamuseon julkaisema kirja **Kaupungin linnut** (Stadens fåglar) voi ostaa 40 markan hintaan Biologisesta museosta (Neitsytpolku 1) sekä Käsityöläismuseon ja Turun linnan myymälöistä. Kirja lienee myöhemmin saatavana kirjakaupoissakin, mutta korkeampaan hintaan. Kirjassa on sekä suomen- että ruotsinkieliset tekstit.

Kirjan luvut ovat lähinnä turkulaisten ornitologien kirjoittamia. Niissä käsitellään mm. lintujen kaupunkilaistumista ekologisenä ilmiönä, Turun pesimä- ja talvilinnuston runsaus-suhteita laskentatulosten perusteella, harakan ja variksen leivittäytymistä kaupunkiin, Turun alueella tavattuja lintuharvinaisuuksia, turkulaisen lintututkimuksen historiaa Turun Akatemian ajoilta nykypäivään sekä paikallista harrastustoimintaa.

Kirja on välttämätön tietolähde jokaiselle turkulaiselle lintuharrastajalle. Osta siis omasi ajoissa! Kirjan lintupiirroset ovat Dick Forsmanin käsialaa ja värivalokuvat Jarmo Laineen ja Henry Lehdon ottamia.

Turkinkyhkykypari (Dick Forsmanin piirros kirjasta "Kaupungin linnut").

Tiedotus

Täten ilmoitetaan, että jokainen, joka on havainnut Ukulin nro 1/93 sivulla 20 olevan linnun Jurmossa ja on ottanut siitä Jurmonpinnan huuhkajana, menettää pinnansa, sillä kuvan lintu esittää *sarvipöllöä*. Kiinnitä tunnistamisessa huomiota erityisesti naamaympyrän reunukseen ja muotoon, vatsapuolen höyhenten kuviointiin ja pään työhtöjen asentoon.

Ukuli 24. vsk. ISSN 0782-8195

Julkaisija/Utgivare Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry PL 67, 20101 Turku Åbo Ornitologiska Förening rf PB 67, 20101 Åbo. Päätoimittaja/Chefredaktör Ilmari Pulli, Kraatarinkatu 5A27, 20610 Turku puh. 2445142. Toimittajat/Redaktörer Rami Lindroos, puh. 2334281, Kaarina Virtanen, puh. 921-2421512, Sampo Kunttu, puh. 921-304424. Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi. Medlemmar erhåller tidningen gratis. Ilmoitushinnat/Annonspriser 1/1 s. 800 mk, takakansi 1000 mk 1/2 s. 600 mk, 1/3 s. 500 mk 1/4 s. 400 mk Painopaikka/Tryckeri KELAn tutkimuskeskus, kirjapaino 1993.

Mielenkiintoiset esitelmät vetävät väkeä yleiskokouksiin. Myös oma lehti koetaan tärkeäksi TLY:n jäsenistön piirissä.

On kiitoksen aika

Ukulin teossa on tänä vuonna ilmennyt jälleen kerran suuria vaikeuksia. Huolella suunniteltu sukupolvenvaihdos lehdentekijäkaartissa ei kaikilta osin onnistunut. Työtä on ollut paljon ja tekijöitä liian vähän. Puurtamisen keskellä juttujen keruu on jäänyt niin vähälle, että koko lehden ilmestyminen on vaarantunut.

Lokakuun puolivälissä tilanne näytti lohduttomalta: kolme numeroa tekemättä ja jutut kuvineen puuttuivat. Suuri soittokierros jäsenille havahdutti useimmat. Tilanteen vakavuus tajuttiin ja Ukulia lähdettiin joukolla pelastamaan hankalasta pakko-
raosta. Kuukaudessa mahdoton tuli mahdolliseksi ja siitä osoituksena sinulla on jälleen uusi Ukuli kädessäsi.

Lintulehden teko talkootyönä on perinteisesti ollut hankalaa, usein kuin kivireen vetämistä. Näin vaikeaa kuin tänä syksynä se ei ole tainnut olla koskaan aikaisemmin. Kuin pisteenä i:n päälle ovat tulleet monet hankaluudet yhdistyksen tietokoneen kanssa. Nyt pahimmista vaikeuksista on selvitty ja tulevaisuus näyttää jotakuinkin valoisalta. Parhain kiitos siitä kuuluu Teille kaikille, jotka olette niin monin tavoin olleet turvaamassa Ukulin ilmestymistä:

Severi Aaltonen, Göran Andersson, Daniel Brännkärr, Annika Forsten, Esko Gustafsson, Jouko Hakala, Hannu Klemola, Ilkka Koivisto, Matti Koivula, Sampo Kunttu, Jarmo Laine, Rauno Laine, Markku Lauren, Esa Lehikoinen, Harri Lehto, Matti Lempiäinen, Rami Lindroos, Juha Markkola, Vesa Multala, Jyrki Normaja, Satu Numminen, Tapani Numminen, Seppo Pekkala, Juhana Piha, Seppo Sällylä, Mikko Tamminen, Matti Valta, William Velmala ja Veijo Vänskä.

Erityiskiitos Juhani Heinoselle ja Jussi Venäläiselle uhrautuvasta työstä tietokoneen korjaamisessa sekä Kaarina Virtaselle juttujen puhtaaksikirjoittamisesta.

Ukuli on paikallisyhdistyksen lehti paikallisyhdistyksen jäsenille, yhdysside jäsenien välillä. Se on anniltaan ja sisällöltään yhtä monimuotoinen kuin on siihen kirjoittavien lintuharrastuskin.

Toivon, että entistä suurempi joukko lintumiehiä ja -naisia auttaisi Ukulin tekijöitä jatkossa ja toimittaisi meille kirjoituksia, uutisia, tutkimuksia, tarinoita, valokuvia, piirroksia ym. materiaalia. Jos kirjoittamisessa on joku rima, niin se on ainoastaan kirjoittajan omassa mielessä. Kaikkien jutut ovat tervetulleita ja toivotuja, oli kirjoitus sitten perinteisen harrastuksen tarina, pinnajuttu tai tieteellinen selvitystyö. Jokainen saa äänensä kuuluviin Ukulin palstoilla. Se on jäsenten eittämätön oikeus.

Kauan eläköön Ukuli ja TLY!

Ilmari Pulli

Petolintujen pesimäpaikkoja tarkastettiin 1992 ennätysmäärä. Kanahaukan pesimätulos oli kohtuullinen.

Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1992

Seppo Pekkala

Aineisto

Petolintujen pesintäaineisto on kerätty aktiivisimmilta petolintuharrastajilta rengastustoimiston petolinturengastajien yhteenvetolomakkeella sekä haastatteluin. Katsauksen aineiston ovat koonneet seuraavat TLY:n alueella toimivat harrastajat: J. Aalholm, E. Aalto-

nen, J. Alhainen (R), P. Anelmin (R), S. Aspelund (R), J. ja P. Eerikäinen, J. Grönlund (R), E. Gustafsson (R), J. Hakala, M. Halttunen, H. Heikkilä ja O. Eskola, R. Heinonen, R. Hyvönen (R), K. Häkkinen, E. Joutsamo, J. Karhumäki (R), A. Karlin, R. Karlsson (R), K. Ketola, S. Kunttu, A. Laesvuori, E. Laine, T. ja H. Laine (R), J. Lehtonen, M. Lempiäinen, R. Lindroos, P. Loivaranta, R. Lumio (R), A. Manninen ja M. Potinkara, R. Michelsson, V. Multala (R), A. Nikkilä, R. Nordling, S. Nord-

qvist (R) ja P. Sandell (R), M. Nordström, T. Numminen (R), T. Nurmi, S. Pekkala (R), M. Rautkari, P. Rinne, L. Saari, V-V. Salonen, V. Sarola, P. Siitonen (R), J. Sillanpää, J. Tiitonen (R), M. Vainio, J. Wessman, A. Vienonen, H. Virtanen (R), J. Virtanen, T. Vähämäki (R) ja V. Vänskä sekä Saaristomeren merikotkatyöryhmä (R). Valtaosan aineistosta on taaskin kerännyt suppea ryhmä Kirjain R nimen perässä tarkoittaa suuntautumista petolintujen rengastamiseen. Helsingin Yliopiston eläin-

museo on antanut käyttöön P. Saurolan vetämän sääksitutkimuksen alueellista aineistoa.

Petolinnoille sopivia pesimäpaikkoja tarkastettiin runsaasti. Tarkastuksen kohteena oli taas enemmän paikkoja kuin edellisinä vuosina: isoja risupesä 245, varislintujen ja oravan pesiä 91, tekopesiä isoille haukoille 60, tekopesiä pikkuhaukoille 55, viirupöllön pönttöjä 186, lehtopöllön pönttöjä 514, helmipöllön pönttöjä 474, varpuspöllön pönttöjä 113, isoja luonnonkoloja 180, tikankoloja 228 ja muita petolinnoille sopivia pesäpaikkoja 65. Juhani Virtanen avustajineen tarkasti pienille pölliöille sopivia ja suppeahkoille alueille sijoitettuja uuttukyyhkyn pönttöjä muutamia satoja.

Sää ja ravinto

Alkusyksyn 1991 sää oli tavanomainen. Sateet olivat paikoin runsaita. Marraskuu oli useita asteita tavanomaista lämpimämpi. Marraskuun lopulla pohjoisesta saatiin kylmää ilmaa ja eteläsäkin satoi lunta.

Talvi oli paljon tavanomaista sateisempi ja lämpimämpi, mm. helmikuu 1992 noin viisi astetta ja maaliskuu neljä astetta tavanomaista lämpimämpi. Talvi oli yksi tämän vuosisadan lämpimimmistä. Rannikon tuntumassa lunta ei ollut juurikaan ja meri oli pääosan talvea jäätön. Huhtikuu oli sitten tavanomaista kylmempi ja sateisempi. Kesä ja heinäkuu olivat jonkin verran tavanomaista lämpimämpiä ja poutaisempia.

Syksyllä 1991 myyräkannat olivat vahvat ulkosaarilla ja muualla lounaisessa Suomessa niukat tai alustavassa nousussa ja paikoitellen uskottiin päästävän myyrähuippuun keväällä 1992. Leudon talven aikana myyräkannat eivät lähteneet kunnolla kasvuun, mutta ilmeisesti myöhäiskevällä 1992 tapahtui kannan paikallista kasvua.

Myyräkanta oli selvästi laikuttaista. Paikallisesti metsämyyriä oli melko paljon. Esimerkiksi Yläneellä Raimo Hyvönen oli saanut loukkuihin myyriä kohtuullisesti. Jurmon vahvat myyräkannat olivat keväällä ja kesällä 1992 heikkenemässä. Pesivien viirupöllöjen pönttöiltä löytyi hyvin vesimyyriä jäänteitä.

Oravakannat olivat edelleen melko heikkoja. Metsäkanalintujen kannat olivat kesällä 1991 pienenemässä. Kannat olivat pudonneet noin kolmanneksella

Taulukko 1. Haukkojen pesinnät lajeittain

laji	Tarkastettuja mahdollisia reviereitä		pesintöjen epäonnistumisia	maasto-poikueita	muuta asuttuja reviereitä
	pesintöjä				
mehiläishaukka	27	6	2	-	13
kanahaukka	174	86	9	3	39
varpushaukka	72	18	2	2	21
hiirihaukka	84	28	5	4	35
sinisuohaukka	2	-	-	-	1
ruskosuohaukka	28	4	1	1	16
nuolihaukka	23	8	-	1	11
ampuhaukka	1	-	-	-	1
tuulihaukka	15	1	-	-	9
kalasääski	87	40	5	-	5
merikotka		9	2	-	5

Taulukko 2. Haukkojen pesimistulos lajeittain

laji	munaluku	munia/munapesä (N)		isoja poikasia/poikapesä (N)	
		poikas-luku	poikas-luku	poikas-luku	poikas-luku
mehiläishaukka	1 - 2	1,2(2)	2	2,0(3)	1,2(5)
kanahaukka	3	3(1)	1 - 4	2,5(73)	2,2(82)
varpushaukka	5 - 6	5,5(2)	2 - 6	4,4(14)	3,9(16)
hiirihaukka	1	1(1)	1 - 3	2,6(21)	2,1(26)
ruskosuohaukka			3	3(1)	3(1)
nuolihaukka	3	3,0(2)	1 - 3	1,8(5)	1,8(5)
kalasääski			1 - 3	2,2(35)	1,9(40)
merikotka			1 - 3	1,5(6)	1,1(8)

edellisen kesän tasosta. Teeret ja pyyt olivat vähentyneet koko maassa. Jäniksien määrä oli normaali. Kotkille oli haaskaruokintaa sisämaassa vähintään viidellä paikalla. Saaristossa kotkia ruokittiin neljällä haaskalla, joilla kului ravintoa 15 tonnia. Enimmillään saariston haaskoilla oli 38 kotkaa.

Haukkojen pesintä

Haukkojen revierien, pesintöjen, pesintöjen epäonnistumisten sekä maasto-poikueiden määrät on esitetty taulukossa 1. Pesimään ryhtyneiden haukkojen pesimätulos on esitetty taulukossa 2.

Mehiläishaukan revierejä tarkastettiin ja pesintöjä löydettiin enemmän kuin edellisinä vuosina, vaikka löydettyjen pesien määrä ei ollutkaan suurempi kuin kuusi. Pesinnöistä tuhoutui kolmannes, kun koko maassa mehiläishaukan pesinnöistä tuhoutui 11 %. Asuttuja revierejä todettiin yhteensä 19 ja niiden lisäksi kuusi muuta pesimäaikaista havaintoa. Aiempaa useampien mehiläishaukan pesien löytymisen syynä voi olla mm. muutamien petolintuharrasta-

Markku Lappalainen, Parainen touko 1991

Jutun kokoaja rengastamassa pihapöntöstä lehtopöllön poikasia.

Nuolihaukan poikaset laatikkomallisessa tekopesässä, malli T. Laine.

ijen sitkeä työ mehiläishaukan elintapoihin paneutumisessa, sillä mehiläishaukan pesien löytyminen satunnaisesti lajia ja sen käyttäytymistä seuraamalla ei ole helppoa.

Leudot talvet ovat mahdollistaneet kanahaukalle useita peräkkäisiä kohtuullisia pesintävuosia. Mahdollisia revierejä tarkastettiin vuonna 1992 ennätykselliset 174. Uusia revierejä löydettiin ja pesintöjään ennätykselliset 89. Loimaan seudulla kanahaukat pesivät huonosti. Poikasia varttui rengastusikään vähintään 180, mikä on samaa tasoa kuin hyvän vuoden 1990 tulos. Poikasten määrä oli noin 10 % koko maassa rengastettujen kanahaukan poikasten määrästä.

Oravatilanne vaikutti poikasmääriin

Kanahaukan poikasmäärät olivat pienhekköjä heikon oravatilanteen takia. Kanahaukan keskimääräinen poikasluku poikaspesää kohti oli 2,5. Se oli sama kuin vuonna 1991, mutta selvästi pienempi kuin vuosina 1990 ja 1989, jol-

loin kanahaukalle sopivaa ravintoa oli runsaasti saatavilla. Varsinais-Suomen keskimääräinen poikasluku poikaspesää kohti oli hieman pienempi kuin koko maan keskiarvo. Keskimääräinen poikasluku munapesää kohti (2,2) oli suurempi kuin kokonaan keskiarvo (2,05). Se kertonee, että kanahaukan Varsinais-Suomessa aloittamat pesinnät pystyttiin viemään poikasvaiheeseen paremmin kuin koko maassa keskimäärin.

Kanahaukan epäonnistuneiden pesintöjen määrä pysyi Varsinais-Suomessa alhaisella tasolla kuten vuonna 1991. Pesinnöistä epäonnistui yhdeksän eli 10 %. Ainakin kaksi pesintää oli tietoisesti tuhottu ja poikaset ilmeisesti viety ja yksi tuhottu munavaiheessa. Kokonaisuutena pesät kuitenkin säilyivät paremmin kuin edellisinä vuosina. Koko maan kanahaukan pesien epäonnistumisosuus oli noin 15 % eli puolet enemmän kuin Varsinais-Suomessa.

Kanahaukan rauhoittaminen näyttää luovan edellytyksiä onnistuneille pesinnöille Varsinais-Suomen aiempaa huonommin kanahaukalle sopivissa biotoopeissa. Muutamien uusien revierien

löytyminen merkitsi paluuta 10-15 vuoden takaisten kanahaukkakantojen suuntaan. Lajin merkittävää yleistymistä se ei vielä merkitse, tuskin jatkossakaan, koska rauhoitus ei pesimäpiirin laatua paranna.

Varpushaukalle sopivia elinpiirejä runsaasti

Varpushaukan mahdollisia revierejä tarkastettiin enemmän kuin keskimäärin viime vuosina, mutta todettujen pesintöjen määrä (20) jäi 10-30 % pienemmäksi kuin edellisinä vuosina. Pesinnöistä epäonnistui kaksi eli 10 %. Toisen pesän tuhosi näättä. Epäonnistumisten osuus on samaa tasoa kuin varpushaukan pesintöjen epäonnistuminen koko maassa keskimäärin.

Muita asuttuja revierejä oli 21 ja muita pesimäaikaisia paikallishavaintoja kahdeksan. Pesien pienestä määrästä huolimatta keskimääräiset poikasluvut olivat hyvää tasoa ja myös jonkin verran koko maan tasoa parempia. Poikasia varttui vähintään 62 eli yksi vähemmän

räisen tason. Varsinais-Suomen hiirihaukkojen poikasmäärä oli 5 % koko maassa rengastettujen hiirihaukkapoikasten määrästä.

Piekanan poikaset ovat Varsinais-Suomessa näkemättä vielä kesän 1992 jälkeenkin.

Sinisuohaukan kahdella mahdollisella reviirillä tehtiin maastotöitä. Mitään pesintään viittaavaa ei löytynyt, mutta toinen reviereistä luokiteltiin asutuksi.

Ruskosuohaukan mahdollisten pesimäpaikkojen suunnitelmallinen seuranta tuntui lopulta vuonna 1992 tuottavan tulosta, sillä mahdollisia reviereitä tarkastettiin peräti 28. Pesintöjään todettiin hieman enemmän kuin edellisinä vuosina eli viisi. Yksi pesinnöistä epäonnistui. Ruskosuohaukan pesinnöistä epäonnistui koko maassa 14%. Pesintöjen ohella 16 reviiriä luokiteltiin asutuksi.

Janne Lampolahti ja Jari Valkama ovat todenneet Satakunnan ruskosuohaukkojen painopisteen siirtyneen rannikon jokisuilta sisämaan järville. Rannikolla ei Satakunnassa ole tapahtunut kannan vähenemistä, mistä kuitenkin on viitteitä Varsinais-Suomessa.

Ruskosuohaukkojen seuranta kaipaa havainnoitsijoita

TTY:n alueen ruskosuohaukkojen selvittely vaatisi edelleen sitkeän verestä voimaa. Ruskosuohaukkojen pesintään seuranta saataisiin ilmeisesti vielä tehostumaan, jos joku tai jotkut erikoistuisivat lajiin. Samalla voitaisiin vähentää ruoikoissa liikkumisen aiheuttamaa polkuuntumista, mikä voi muodostaa vaaran ruskosuohaukan pesintöjen onnistumiselle.

Niittysuohaukka oli yrittänyt pesintää 1991, mikä ei onnistunut. Vuonna 1992 ei ollut yritystäkään.

Kesä 1992 oli ilmeisen otollinen **nuolihaukalle** kuten edellisenkin kesä. Pesintöjä todettiin yhdeksän ja lisäksi 11 muuta asuttua reviiriä. Ensimmäiset nuolihaukat pesivät onnistuneesti Tino Laineen rakentamissa avolaatikon mallisissa tekopesissä. Muita pesimäaikaisia havaintoja oli 10 alueelta. Pesien poikastuotto (1,8) oli merkittävästi vuoden keskimääräistä valtakunnan tasoa (noin 2,3) huonompi. Syyt tuntuvat vai-

Ruskosuohaukan mahdollisia reviereitä tarkastettiin vuonna 1992 peräti 28. Pesintöjä todettiin viisi.

kuin vuonna 1991. Luku on noin 5 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen varpushaukan poikasten kokonaismäärästä. Sekertone osaltaan, että varpushaukka ei ole TLY:n alueella yhtä suuren mielenkiinnon kohde kuin kana-haukka. Varpushaukalle sopivia elinpiirejä kyllä löytyy, vaikka niitä viime vuosina onkin yllettömästi tuhottu metsänhoidon nimissä. Kesällä 1992 mm. Turun kaupunki parturoi Ruissalon saaresta laajat alat varpushaukan pesimäpaikoiksi sopivia nuoria tiheitä metsiä.

Aikainen kevät oli vuorossa myös vuonna 1992 ja **hiirihaukat** saapuivat taas varhain keväällä. Hiirihaukankin mahdollisia reviereitä tarkastettiin tavanomaista enemmän (84). Pesintöjä löydettiin hyvin eli 32, vaikka esimer-

kiksi Seppo Aspelund totesi toukokuun alussa, että revierejä oli Nauvossa siinä vaiheessa tiedossa pienin määrä vuosin. Pesinnöistä viisi (18 %) epäonnistui. Varsinais-Suomessa hiirihaukan pesintöjen epäonnistumisten osuus oli kaksinkertainen koko maan keskimääräiseen tasoon verrattuna. Yhdeksi syyksi voi epäillä myyrrien vähäisyyttä. Muita asuttuja revierejä todettiin 35. Hiirihaukan pesintöjen ajoituksessa oli tavanomaista enemmän hajontaa kuten myös helmipöllöllä. Viimeiset hiirihaukan poikaset rengastettiin vasta 5.7. Heikohkosta myyrätulanteesta huolimatta poikasia vartui vähintään 54. Tämä oli mahdollista, koska keskimääräiset poikasluvut olivat melko korkeita ja selvästi yli valtakunnallisen keskimää-

keasti arvioitavilta. Varsinais-Suomen nuolihaukan poikasten määrä oli 5 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen nuolihaukan poikasten määrästä.

Ampuhaukalla oli reviiri Marttilassa, mutta pesää ei löytynyt.

Mahdollisia reviirejä tarkastettiin 15. Heikohkosta myyrävuodesta huolimatta yksi **tuulihaukan** pesintä todettiin. Pesinnän ohella yhdeksän reviiriä luokiteltiin asutuiksi. Nauvossa tuulihaukalla oli pitkää aikaa reviiri. Muita pesimäaikaisia paikallishavaintoja saatiin tietoon kaksi. Varsinais-Suomen tuulihaukan poikasten määrä oli 0,2 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen tuulihaukan poikasten määrästä.

Kalasääskien hyvät pesintävuodet jatkuivat 1992. Reviirejä tarkastettiin melko sama määrä kuin edellisinä vuosina eli 87. Pesintöjä todettiin 40, mikä on hieman enemmän kuin edellisinä vuosina. Pesinnöistä epäonnistui tavallinen määrä eli viisi (13 %).

Varsinais-Suomessa sääksien pesinnät tuottivat hyvin poikasia, yhteensä vähintään 76 poikasta. Pesintöjen keskimääräinen poikasluku oli 2,2, joka on hyvää tasoa. Poikasten määrä munapesää kohti oli 1,9, joka on myös hyvä. Varsinais-Suomen sääksien poikasmäärä oli 6 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen sääksen poikasten määrästä.

Merikotkalla 1990-luvun alku on ollut voimakkaan elpymisen aikaa ja sama suunta jatkui 1992. Pesiä löydettiin sama määrä kuin edellisessä vuonnakin eli yhdeksän. Viisi muuta reviiriä todettiin asutuiksi. Yksi pesinnöistä todettiin vasta jälkeensä syksyllä. Epäonnistuneita pesintöjä oli kaksi.

Kuusi jo kesällä tiedossa ollutta pesintää tuotti yhdeksän poikasta, joka on 13 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen merikotkien poikasten määrästä. Poikasluku asuttua pesää kohti oli 0,85, joka oli selvästi pienempi kuin

sa, mutta arkitodellisuudessa kotkat olivat talvisten haaskojen asukkeja.

Pöllöjen pesintä

Syksyllä petolintuharrastajat odottivat myyräkantojen lähtevän selvään nousuun, minkä seurauksena keväällä 1992 pöllöjen luultiin pesivän hyvin. Leuto talvi ilmeisesti sotki jälleen myyräkantojen perinteistä vaihtelua. Kokonaisuutena pöllöt pesivät hieman paremmin kuin vuonna 1991. Alueelliset erot Varsinais-Suomenkin sisällä olivat kuitenkin suuria.

Kevään paikallinen myyräkantojen nousu näkyi erityisesti helmipöllön pesinnän suuressa ajallisessa hajonnassa.

Pöllöjen pesinnät, pesintöjen epäonnistumiset, maastopoikueet ja muutoin asutuiksi todetut reviirit on esitetty taulukossa 3. Taulukossa 4 on kuvattu pöllöjen pesimistuloksia. Kolopöllöjen pesintäaktiivisuutta on kuvattu pesintäosuudella, joka kertoo pesintöjen määrän suhteen tarkastettuihin ko. pöllölle optimikokoisten pönttöjen ja kolojen määrään. Huuhkajan pesintäosuus kertoo pesintöjen määrän suhteen tarkastettujen ilmeisten reviirien määrään.

Huuhkajan mahdollisia reviireitä tarkastettiin ennätysellinen määrä eli 227 reviiriä, joilta löytyi 73 pesintää. Huuhkajan pesintäosuus oli 32 %, joka oli selvästi parempi kuin parina edellisessä vuonna, mutta hieman pienempi kuin melko hyvänä ravintovuonna 1989.

Huuhkaja pesi puussa ja luolassa

Pesintöjen lisäksi 90 muuta reviiriä luokiteltiin asutuiksi. Kaatopaikkojen tuntumassa asustavat huuhkajat menestyivät jälleen hyvin, ilmeisesti erityisesti vahvojen rottakantojen turvin. Ainakin kahden kaatopaikan tuntumassa kaksi huuhkajaparia melko lähellä toisiaan kasvatti poikasensa rottaravinnon turvin. Lisäksi kaatopaikoilta saanee talviravinnon moni yksittäinen huuhkaja.

Pesintäerikoisuutena Sauvossa todettiin luolapesintä, jossa pesältä ei suoraan päässyt lentoon kuin vasta lintujen käveltyä luolan suulle.

Huuhkajan puupesintöjä moni petolintuharrastaja on ajoittain epäillyt, kun pesää ei millään löydy selkeästi asutulta reviiriltä. Kesällä 1992 Varsinais-Suo-

Leo Karlson, Stor Brändölandet Kronoby 1969

Kalasääskien pesintöjä todettiin 40. Keskimääräinen poikasluku oli 2,2, mikä on hyvää tasoa.

Nauvossa sääksen kolmipoikaisella pesällä kaksi keskikokoista poikasta kuoli nälkään. Syy ei selvinnyt, mutta toisen emon epäiltiin kuolleen kesken pesinnän. Pesintöjen ohella viidellä reviirillä oli koristeltu pesä ja neljällä lintu oli paikalla, vaikka pesä olikin koskematon. Merimerkkipesintöjen määrä näyttää edelleen olevan kasvussa. Niissä pesinnät ovat onnistuneet keskimäärin hyvin.

edellisessä vuonna. Poikasluku asuttua reviiriä kohti oli 0,65, myös se oli edellisvuotista pienempi. Kokonaisuutena merikotkan vuosi oli kuitenkin hyvä. Kolme uutta pesintäpaikkaa löytyi uusilta alueilta, mikä viittaisi merikotkan laajentavan asumaluonnettaan Turunmaan saaristossa.

Kotkan saapuminen Varsinais-Suomen kesälinnuksi pyöri aktiivisesti muutamien petolintuharrastajien päiviä uunis-

Varsinais-Suomessa todettiin kesällä 1992 kaksi huuhkajan puupesintää. Mynämäellä huuhkaja pesi vanhaan hiirihaukan pesään.

Esa Laine

Taulukko 3. Pöllöjen pesinnät lajeittain

laji	pesintöjä	pesintöjen epäonnistumisia	maasto-poikueita	muuta asuttuja reviireitä
huuhkaja	70	17	3	90
hiiripöllö	-	-	-	-
varpuspöllö	5	-	1	17
lehtopöllö	25	2	2	11
viirupöllö	18	3	1	14
lapinpöllö	-	-	-	-
sarvipöllö	4	1	6	4
suopöllö	1	-	-	1
helmipöllö	24	9	-	22

Taulukko 4. Pöllöjen pesimistulos lajeittain

laji	munaluku	munia/munapesä(N)	poikas-luku	isoja poikasia/poikaspesä(N)	isoja poikasia/munapesä(N)
huuhkaja	1 - 5	2,9(7)	1 - 4	2,0(48)	1,4(65)
varpuspöllö			3 - 8	5,0(4)	5,0(4)
lehtopöllö	1 - 4	3,0(6)	1 - 4	3,2(20)	2,9(22)
viirupöllö	2 - 4	3,2(10)	2 - 4	3,0(7)	2,1(10)
suopöllö			4	4(1)	4(1)
helmipöllö	1 - 6	4,2(13)	3 - 5	4,2(10)	2,2(19)

messa todettiin kerralla kaksi huuhkajan pesintää risupesissä, toinen Esa Laineen ja Jouni Sihvosen toimesta Mynämäellä ja toinen Antti Karlinin toimesta Uudessakaupungissa.

Mynämäellä huuhkaja pesi suppean hakkuuaukon reunassa noin 12 metrin korkeudessa olleessa vanhassa hiirihaukan pesässä. Alhaalta katsoen tuntui, että huuhkajat olivat valinneet varsin poikkeuksellisen pesintäympäristön, mutta pesätasolta aukeni samantapainen edustaltaan avoin ja taustaan kuusiin suojaama näköala kuin useilta tavanomaisilta huuhkajan rinnepesiltä. Pesästä varttui neljä poikasta.

Uudessakaupungissa huuhkaja pesi myös kanahaukan vanhaan pesään, joka oli kanahaukan pesille tyypilliseen tapaan 12 metrin korkeudessa. Pesän toisella puolella oli tiuha korpimetsä ja toisella puolella noin 300 metriä leveä melko tiheäksi jätetty siemenpuuasentoinen metsä. Pesältä varttui yksi poikainen.

Huuhkajien ravinnon saannin epävarmuuteen viitannee osaltaan korkeahko epäonnistumisten osuus (24 %). Tietoista ihmisten aiheuttamaa häirin-

tää ei ollut todettavissa kuten Satakunnassa epäiltiin olleen kesällä 1992. Erittäin selvästi saaristoalueella epäonnistumisia oli paljon. Epäonnistumisten osuus oli kuitenkin koko maan keskimääräistä tasoa (27 %) hieman pienempi. Onnistuneet pesinnät tuottivat poikasia tavanomaisen hyvin.

Poikasia varttui vähintään 94. Semerkitsee vähintään 0,6 poikasta asuttua reviiriä kohti, mikä on samaa tasoa kuin edellisinä vuosina. Poikasluku aloitettua pesintää kohti oli vähintään 1,4, joka on viime vuosien huonoin tulos, vaikka ei olekaan paljon tavanomaista tasoa (1,5 - 1,9) pienempi. Poikastuotto oli hieman koko maan tasoa alhaisempi.

Varsinais-Suomen huuhekajien poikasten kokonaismäärä oli noin 14 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen huuhekajien poikasten määrästä.

Hiiripöllön pesinnoista ei vuonna 1992 saatu mitään havaintoja, vaikka keväällä hiiripöllö ääntelikin Paattisilla.

Varpuspöllön pönttöjä on ripusteltu lisää Varsinais-Suomen metsiin. Pönttöjä tarkastettiin yli puolet enemmän kuin vuonna 1991 eli runsaat 110 kpl. Varpuspöllöjä kuultiin taas eri puolilla TLY:n aluetta, mutta pesintöiden määrään pönttöjen määrällä ei vielä ollut vaikutusta. Pesintöjä todettiin tavanomaisen määrän eli kuusi.

Asutuiksi luokiteltujen reviirien määrä oli sama kuin vuonna 1991, mutta kuitenkin kaksinkertainen aiempiin vuosiin verrattuna. Ilmeisesti lähivuosina todettujen pesintöiden määrään nousee nykyiseltä tasoltaan. Varpuspöllön keskimääräinen poikuekoko oli viisi poikasta, mikä tulos on jonkin verran koko maan tasoa parempi. Pesintöiden epäonnistumisia ei todettu. Koko maassa varpuspöllön pesintöiden epäonnistumisosuus oli 12 %.

Rengastusikäisiä poikasia todettiin yhteensä 20, joka on 3 % koko maassa vuonna 1992 rengastettujen varpuspöllön poikasten määrästä.

Lehtopöllön yhteiskuuntelua Ruissalossa jatkettiin keväällä 1992. Kuuntelua oli 13.2. - 19.3. välisenä aikana kerran viikossa kello 20-21 lukuunottamatta yhtä viikkoa, jolloin kuuntelupäivänä oli myrsky. Kuuntelu-aika oli yhteensä 25 tuntia ja lisäksi yksittäisten henkilöiden täydentävää kuuntelua noin 30 tuntia.

Ruissalossa 15 lehtopöllön reviiriä

Kuuntelujen perusteella päädyttiin aiempaa suurempaan Ruissalon lehtopöllöjen reviirien kokonaismäärään. Reviirejä arvioitiin olevan peräti 15 kappaletta ja lisäksi yksi Hirvensalon rannassa Pikku-Pukkia vastapäätä. Näiden lisäksi mahdollisia reviirejä arvioitiin olevan viisi.

Kuvassa 1 on esitetty arvio lehtopöllöreviirien sijainnista vuoden 1992 kuuntelujen perusteella. Ruissalosta varmistettiin keväällä kaksi pesintää, jotka tuottivat yhteensä kuusi poikasta. Myös Hirvensalon ja Kaksikerran saarilla kuunneltiin jossain määrin, ainakin seitsemän paria arvioitiin kuullun.

Lehtopöllön mahdollisia reviirejä tarkastettiin 46. Pesintöjä todettiin 27 ja lisäksi 11 reviiriä luokiteltiin asutuiksi. Lehtopöllölläkin oli suurta hajontaa pesinnän aloittamisessa. Normaaliaika-
taulussa olevien pöllöjen ohella Vesa

Multala totesi Paraisilla lehtopöllöllä vastakuoriutuneet poikaset 20.4. ja Vesa Sarola totesi erään lehtopöllön aloittaneen muninnan vasta vapun jälkeen.

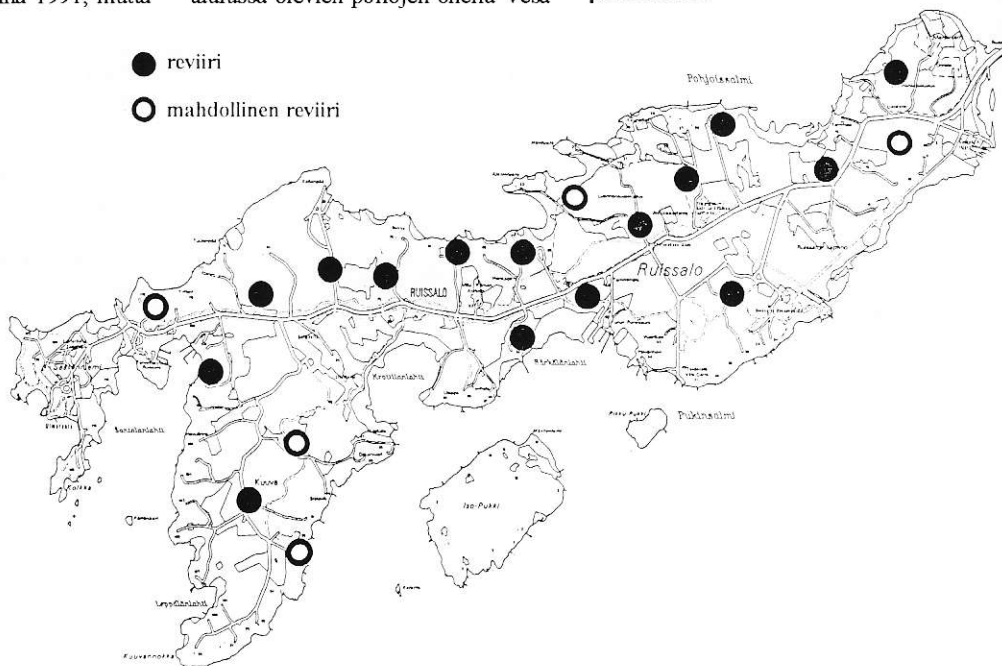
Lehtopöllön pesintäosuus pönttöjen suhteen oli 5 % sekä pönttöjen ja isojen luonnonkolojen suhteen 4 %. Ne olivat samaa tasoa kuin edellisinä vuosina. Pesinnoista epäonnistui kaksi (8 %). Epäonnistumisten osuus oli selvästi alhaisempi kuin valtakunnallinen epäonnistumisten osuus (19 %).

Näätä aiheutti ainakin yhden lehtopöllön pesinnän epäonnistumisen. Eräässä lehtopöllölle tarkoitettussa pöntössä pesi näätä Juhani Karhumäen tarkastaessa pönttöä. Lehtopöllöt tuottivat vähintään 63 poikasta. Keskimääräiset poikasluvut olivat hieman yli viime vuosien tavanomaisen tason.

Poikasluvut sekä poikaspesä että munapesä kohti olivat yli valtakunnallisen keskimääräisen tason. Varsinais-Suomen lehtopöllöjen poikasmäärä oli noin 6 % vuonna 1992 koko maassa rengastettujen lehtopöllön poikasten määrästä.

Viirupöllön pesintöjä löydettiin hyvin eli 18 ja lisäksi yksi maastopoikue. Tino Laine totesi viirupöllöjen pesineen erittäin hyvin uusissa vasta metsään vietyissä pöntöissä. Viirupöllön pesintä-

Kuva 1. Lehtopöllöreviirien sijainti Ruissalossa yhteiskuuntelun 1992 perusteella.

Viirupöllön pesintöjä löydettiin Varsinais-Suomessa 18. Näistä kuitenkin 8 jäi tarkastamatta poikasvaiheessa.

osuus oli noin 10 %, kun se parina edellisenä vuonna oli ollut 3-4 %. Pesinnöistä epäonnistui 30 %. Koko maan keskimääräinen epäonnistumisten osuus oli 23 %.

Viirupöllöjen poikasluku oli parin edeltävän vuoden tasoa parempi, mutta jäi selvästi hyvää ravintovuotta 1989

huonommaksi. Varsinais-Suomen viirupöllöjen poikasluvut poikaspesää kohti olivat kuitenkin selvästi koko maan keskiarvoa paremmat ja poikasluvut munapesää kohti olivat samaa tasoa kuin koko maassa keskimäärin.

Poikasvartui vähintään 21 kymmenessä poikasvaiheessa tarkastetussa

pöntössä. Varsinais-Suomen viirupöllöjen poikasmäärä oli vain noin 1 % vuonna 1992 koko maassa rengastettujen viirupöllön poikasten määrästä. Todetuista pesinnöistä (18) kuitenkin lähes puolet (8) jäi tarkastamatta poikasvaiheessa.

Lapinpöllön yhtä mahdollista revii-riä tarkastettiin, mutta pesintää tai asumisen merkkejä ei todettu. Keväällä la-

pinpöllön soidinta oli kuultu yhdessä paikassa alueen pohjoisosassa.

Sarvipöllön asuttuja reviereitä todettiin 14, joilta neljältä löytyi pesä ja kuudelta maastopokue. Valtaosa pesintähavainnoista oli saaristossa tai Salon seudulla. Yksi pesintä tuhoutui. Varsinais-Suomessa ei rengastettu yhtään sarvipöllön poikasta kesällä 1992, jolloin koko maassa rengastettiin sarvipöllön poikasia noin 360.

Suopöllön ainut pesintä oli Salon seudulla ja tuotti neljä poikasta. Lisäksi todettiin toinen asuttu reviiiri ja kaksi muuta pesimäaikaista paikallishavaintoa. Varsinais-Suomen neljä suopöllön poikasta oli noin 5 % koko maassa rengastetuista 75 suopöllön poikasta.

Helmipöllöjen pesintä oli ollut vuonna 1991 lievässä nousussa heikon vuoden 1990 jälkeen. Odotukset vuodelle 1992 petolintuharrastajien mielissä olivat suurehkoja, sillä olihan 1980-luvun lopulla ollut myyrien kolmi vuotiskierro.

Helmipöllönkin pesinnän aloituksessa suurta hajontaa

Talvella helmipöllöjä kuultiinkin varsin hyvin erityisesti Mynämäen pohjoisosissa. Eurooppalainen talvi romahdutti kuitenkin toiveet. Pesintöjä todettiin suurinpiirtein sama määrä kuin edellisenä vuonna eli 24. Lisäksi 22 muuta reviiiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka pesää ei löydettykään.

Pesintäosuus oli 5% helmipöllökoon pönttöjen suhteen. Helmipöllön pesintäosuus kaikkien tarkastettujen helmipöllölle sopivien pönttöjen ja kolojen suhteen oli noin 2 %.

Helmipöllön pesinnän ajoituksessa

Pöntöltä kontrolloitu helmipöllönaaras, joka pesi vuonna 1992 Paattisilla ja 1991 Mouhijärvellä.

oli erittäin suurta hajontaa. Osa pöllöistä ei ollut aloittanut pesintäänsä vielä toukokuun alkupuolella suoritettujen pönttöjen tarkastusten aikana.

Kauko Häkkilä kuuli toukokuun puolivälissä kuusi helmipöllöä äänessä reviereillä, joilla talvella ei ollut kuulunut kertaakaan puputuksen pututusta. Myöhäisiä pesintöjä todettiin jälkepäin vasta syksyllä tai keväällä 1993.

Petri Rinne totesi kaksi helmipöllön käynnissä olevaa pesintää juhannuksen jälkeen. Niiden pesien poikasia rengastettiin vielä ainakin 19.7. Pesinnöistä suuri osa oli samoilla suunnilla kuin vuonna 1991 eli Mynämäessä ja Perniössä. Helmipöllön pesinnöistä epäonnistui peräti 39 %, mikä osaltaan osoittanee ravintotilanteen epävarmuuden. Epäonnistumisten osuus ei kylläkään ollut kovin paljoa yli koko maan keskimääräisen tason (33 %).

Perti Anelmin totesi näädän tuhonneen ainakin kaksi helmipöllön pesintää Salon seudulla. Muualla todettiin yksi näädän ja yksi palokärjen aiheuttama tuho. Keskimääräinen munamäärä oli pienempi kuin vuonna 1991 ja pienempi kuin koko maassa keskimäärin.

Keskimääräinen poikasluku poikaspesää kohti oli samalla tasolla kuin hyvänä ravintovuonna 1989 ja suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Tämä osoittaa, että pesinnän loppuunsaattaneiden helmipöllöjen reviereillä ravintoa riitti hyvin koko pesimäkaudeksi. Varsinais-Suomen helmipöllöjen poikasmäärä oli vain noin 1 % vuonna 1992 koko maassa rengastettujen helmipöllön poikasten määrästä.

Kirjallisuus

Haapala, J., Lehtonen, J.T., Korhonen, J. & Saurola, P. 1993: Petolintuvuosi 1992: Yltäkyläisyydestä niukkuuteen - Lintumies 28:18-27.

Vuosi 1993

Petomiehiet voimissansa, petohommat uomissansa ? Perustulos puurrannalla, taas yli vanhan päästään raadannalla. Vauhtia myllyyn niin ei kasva hyllyä pyllyyn, eikä edes mahaan, pääsee vielä puuhun pahaan.

Vanha säily, unta löytyy ? Pesinnät ei meistä riipu, mut tulos tyhjäksi jää, jos ei maastos liiku. Myös tunteist tyhjäksi pää, jos hetkittäin ei varas oksain kiiku.

Isot äijät ympärkulkee, kolot kaikki kopauttaa, pöntön pohji pöyhentelee, niskat nojos tähyelee, näkyyk haukkaa tai ees pesää. Jo pian ollaan keskel kesää eikä kaikki tiedos ole vaikka taidot tallel on ja vauhti vinha monelta muulta ohittamaton.

Joko myyrät petokannat nostaa uusi loukku petomiehiet ostaa jot prognoosit ois kohdallansa, liikkeel lähdot ajallansa. Joko kotka maan käy meren kotkaa tilastoissa tavoittamaan. Vai vieläkö ainoastaan haaskalla tavataan.

Kuka pesii parhaimmiten haukka vaiko pöllö, kuka löytää pesät pikimmiten raataja vai löllö. Kai onni suosii rohkeaa: pian Veikkauksest vedonlyöntivoitot myös prognooseista lohkeaa. Niil voit ostaa uudet myyränloukut tahi tarrainen ja vyön mut itse aina tehdä saat kenttätyön. Siit voitokkaasti vetoa lyön.

Siis potkua pohkeeseen riuhtoa haukseen tarkkuutta silmään höröä korvaan. Uusi kokemus elämän edessä taas, tilattumelle, monille jo sitä aiemmin kokeneille.

Rönnskärin lintuasema sijaitsee Porkkalan niemen edustalla kolme kilometriä rannikolta.

Kertomus n:o 18

Kirjallisuus

Karlsson, K., Pöyhönen, P. & Ikonen, P.: Rönnskärin lintuaseman vuosikertomus 1990-1991. Kertomus n:o 18. 48 s. Myy asemanhoitaja Kaj Karlsson puh. 90-257 800.

Veijo Vänskä

Kesäkuun alussa postilaatikkooni saapui ruskea kuori, jonka lähettäjäksi oli merkitty Rönnskärin lintuasema Tuusulan Lehmihaantieltä. Frankeerausleimassa luvattiin laatutuotteita, teknistä osaamista ja tuottavuutta. Jonkinmoista katetta tälle lupaukselle löytyikin Rönnskärin lintuaseman vuosikertomuksen 1990-91 muodossa.

Rönnskär on vanhastaan tunnettu hyvistä vuosikertomuksista ja on tätä nykyä ainoa maamme lintuasemista, joka vielä julkaisee perinteistä vuosikertomusta erillisenä julkaisuna.

Kertomus alkaa hyvin lyhyellä katsauksella aseman toimintaan ja ko. lintuvuosiin. Vuonna 1990 asema oli miehitettyä 162 päivää ja vuonna 1991 147 päivää. Tämä miehitystaso on saavutettu noin 50 lintuharrastajan voimin. Asema kärsii näin ollen rengastajien ohella pulaa myös havainnoitsijoista kuten

useimmat muutkin lintuasemat.

Pääosan vuosikertomuksen sisällöstä haukkaa lajikohtainen katsaus. Vähälukuisista lajeista julkaistaan kaikki havainnot ja lisäksi tilastotietoa lajin esiintymisestä vuosien 1961-88 yhteissummana ja kolmen viimeisen vuoden summina. Runsaslukuisista lajeista esitetään muuton alku, loppu ja parhaiden päivien summat niin paikallisten kuin muuttajien osalta.

Lajeista, joista muuttoaineistoa on enemmän, esitetään lisäksi kuukausisummat ja koko muuttokauden summa. Valittu esittämistapa on käyttökelpoinen tapa tarjota lyhyesti ja selkeästi muuttoaineiston keskeisin anti silloin, kun aineisto käsitellään manuaalisesti. Tietokonekäsitellyssä voidaan muuttoaineistot esittää parhaiten pentadigrafiikan muodossa, mutta se edellyttää riittävää miehitystä ko. lajien muuttokau-

Matti Valka

Retki lintuasemalle on aina elämys. Kuvassa kesäistä tunnelmaa Jurmosta.

della. Rönnskärin aikaisemmissa vuosikertomuksissa on muutamia pylväikköjä jo esiintynytkin.

Oiva lenkki saaristolinnuston seurannassa

Rönnskärin normaaliin asemarutiiniin kuuluu pesimälinnustolaskenta. 1970-luvun lopulta lähtien on vuosittain laskettu sama 20 luodon tutkimusala ilman ulkopuolista tilausta tai rahoitusta. Kertomuksen kolmas osasto esittelee uusimmat laskentatulokset. Alueen runsaslukuisimmat lajit ovat haahka 1000 paria, harmaalokki 450, kalalokki 75, lapintiira 35 ja selkälokki enää 20 paria. Muita lajeja ovat mm. merihanhi, jouhisorsa, lapasotka, ristisorsa, riskilä ja räyskä. Siis oiva lenkki saaristolinnuston seurantaketjuun. Olisipa muiltakin asemilta vastaavaa aineistoa.

Kertomuksen viimeinen osasto levittää lukijan silmien eteen rengastustilat. Vuonna 1990 rengastettiin yhteensä 3694 lintua ja vuonna 1991 vain 3016 lintua. Aseman kesäaktiiviteetteihin on perinteisesti kuulunut myös poikasten rengastus, joita kertyy vuosittain noin 500.

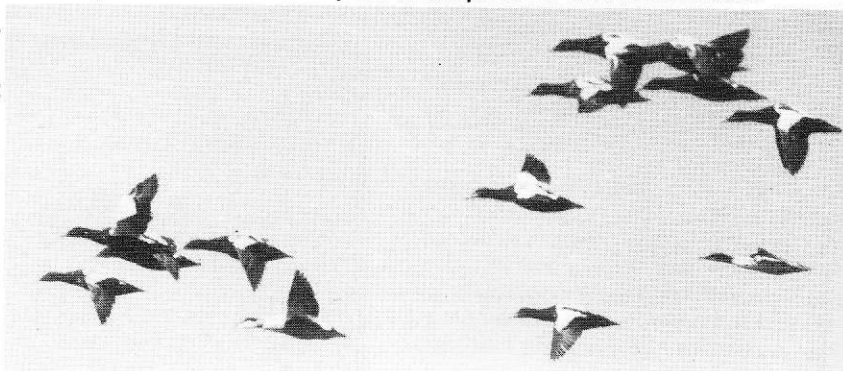
Kertomuksen kirjoittaja toteaa, että ko. vuosien pyynti oli katkonaista, kos-

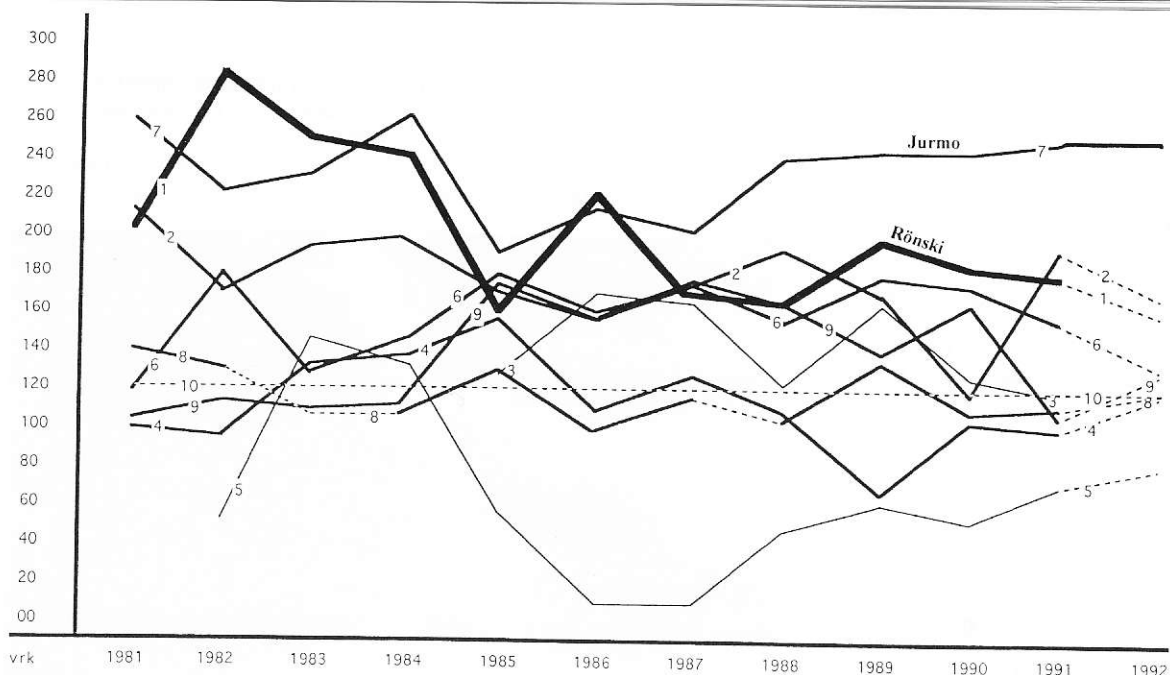
ka pitkäaikaisia miehittäjiä on vaikea löytää. Ehkäpä tämä seikka on masentanut kirjoittajan niin, ettei rengastuksista tarjota kuin lajikohtaiset vuosisummat sekä kumulatiivinen summa vuosilta 1961-91.

Tämä ei lukijalle paljon kerro, kun kevään ja syksyn rengastuksia ei ole eritelty poikasrengastuksista puhumattakaan. Myös rengastuspäivien määrä ja niiden ajoittuminen jää arvoitukseksi. Sama koskee myös havainnointipäiviä yleensä. Tässä onkin vuosikertomuksen pahin puute, ellei suoranainen lapsus. Edellisissä vuosikertomuksissa rengastukset on esitelty paremmin kuin hyvin, sillä tarjolla on ollut jopa päiväkohtaiset lajisummat ja käytettyjen verkkojen määrä.

Haahkaa pesii Rönnskärillä 1000 paria. Kuvan parvessa mukana isokoskelo.

Seppo Säilylä

Vertailu Suomen lintuasemien miehitysvuorokausista vuosien 1981-1991 aikana. 1992 on ennuste. 1= Rönnski, 2= Hallias, 3= Höyläs, 4= Valassaaret, 5= Kanlas, 6= Säppi, 7= Jurmo, 8= Tankar, 9= Tauvo ja 10= Signi. Lägsin tiedot puuttuvat.

sausta. Se orientoisi lukijan paremmin aseman vuosikiertoon. Samalla tulisivat miehitystiedotkin esitettyä sopivassa paikassa. Laajentakaapa jatkossa alun katsausta puolesta liuskasta per vuosi puoleen liuskaan per kuukausi. Siitä tulee vain yhdeksän lisäsivua.

Minkäläinen lintupaikka Rönnskär on? Lukija ottakoon siitä itse selvän. Todettakoon kuitenkin yleisesti, että useimpien lajiryhmien esiintyminen on Jurmoon verrattuna selvästi heikompaa. Rönnskärin vahvoja puolia ovat keväinen arktika ja syksyn vaelluslinnut. Kumpikin selittyy suoraan aseman sijainnista Porkkalan niemen edustalla.

Kun vesimatkaa on vain kolme kilometriä, uskaltautuvat vaelluslinnut saarelle ilman suurempaa vaelluspainetta. Bongareita kiinnostaa tietysti rarilista, kas tässä:

	1990	1991
kattohaikara	1	-
jääkuikka	1	1
intianhanhi	2	-
harmaasorsa	2	1
kyhmyhaahka	3	3
muuttohaukka	1	-
niittysuohaukka	1	-
mustapyrstökuiri	-	1
isolokki	-	1
pikkukajava	1	-
riuttatiira	1	-
pikkutiira	-	1

	1990	1991
kirjosiipiunil.	1	-
ruskouunilintu	1	-
sepelrastas	-	1
pikkukultarinta	-	1
samettipääkerttu	-	1
intiankirvinen	1	-
pikkusirkku	-	1

Lopuksi pohdittakoon lintuasematointia yleisesti. Eväitä tähän tarjoaa oheinen vuosikertomuksen taulukko Suomen lintuasemien miehityksestä vuosina 1981-92. Kuviosta havainnollistuu hyvin lintuasemien miehitysongelmien synty vuosina 1985-86. Noina vuosina bongaus lipsahti ylikierroksille. Melkoinen osa harrastajista koki muutontarkkailun ja lepäilijöiden laskennan - ylipäättänsä tavalliset linnut - turhaksi ajanhukaksi. Puuhailutavallisten lintujen kanssa taas on lintuasemien pääasiallinen tehtävä, rarit mukavia sattumia sopassa.

Onko näillä samanaikaisilla kehityskuluilla kuinka suuri kausaliteettisuhte, jääköön lukijan omaan harkintaan. Todettakoon vielä, että samaan saumaan katkesi myös vuosikertomusten julkaisuperinne. Nykyisin on tarjolla vain suppeita vuosiraportteja paikallislehdissä, eikä niitäkään kaikilta asemilta.

Vuosina 1989-90 on asemien miehityksessä havaittavissa pientä piristymistä, mutta lama iskee taas 1992. Vaikka

luvut ovat ennusteita, ovat ne luotettavia, sillä vain joulukuu on ennustettu. Ainoa poikkeus linjasta on Jurmon lintuasema, joka jo kuusi vuotta on ollut selkeästi Suomen parhaiten toimiva asema.

Hyvällä asemalla 200 miehityspäivää

Etelärannikolla lintuaseman tulisi olla miehittynä maaliskuun puolivälistä kesäkuun alkuun ja elokuun alusta marraskuun alkuun, jotta muuttokaudet tulisi katettua. Tämä tekee 180 miehityspäivää. Kun asemilla käydään myös muina vuoden aikoina, voidaan hyvin toimivan lintuaseman tunnuslukuuna pitää vähintään 200 miehityspäivää. Suomen lintuasemista tämän rajan tuntumaan pääsevät vain Jurmo, Rönnskär, Hanko ja Säppi. Toisin sanoen vain näiltä asemilta saadaan sellaista havaintoaineistoa, jota voidaan käyttää muutton tutkimukseen tai kannanmuutosten seurantaan useimpien lajien osalta.

Retki lintuasemalle on aina elämys. Asemilla koet muuttonäytelmän ilman kiirettä. Jos valitset kohteeksi jonkun em. hyvin miehitystyistä asemista, voit lisätä mielihyvääsi tiedolla, että Sinun hauskapidostasi on hyötyä myös lintujen tutkijoille. □

Esa Lehikoinen

Suomen varpuslinnuista melkoinen joukko muuttaa talveksi trooppiseen Afrikkaan. Osa trooppisista talvehtijalajeistamme ja osa joidenkin lajien kannasta valitsee reittinsä Välimeren itäpuolitse ja päätyy Itä-Afrikkaan ja sieltä edelleen etelämmäs, mutta huomattava osa kulkee myös Länsi-Euroopan muuttotietä Länsi-Afrikkaan ja Guinean lahden tuntumaan Saharan eteläpuolelle.

Suomessa ei ole tehty sanottavia yrityksiä meillä pesivien muuttolintulajien tutkimiseksi pesimäkauden ulkopuolella, vaikka esimerkiksi hyvin paljolti tutkittu kirjosiippokin elää elämästään 266 päivää eli yhdeksän kuukautta muualla kuin pesimäreiviirissään. Lintusuojelun ja myöskin lintuekologisen perustietämyksen vuoksi koko vuosikierron tapahtumat on otettava suurennuslasin alle, jos halutaan olla selvillä vaikkapa siitä mikä lintukantojemme kokoa muuttaa.

Ruotsissa (taas kerran) ollaan tässä asiassa meitä edellä. Heillähän on oma asema matkan varrella Caprilla (ehkä hiukan väärä paikka, mutta senhän on sanellutkin kulttuurihistoria eikä renegaslöytöanalyysi) ja Ottenbyn-Lundin väki tekee nykyään jo vuosittain töitä trooppisessa Afrikassa.

Mielestäni olisi riittävästi syitä kaikin keinoin, vaikka niukasti budjetoituna talkootyönäkin, osallistua nyt käynnistyvään kaksivuotiseen tutkimukseen. Siihen on lokakuun kiertokirjeen mukaan lähtemässä mukaan nelisenkymmentä paikkaa 21 maasta. Suomesta alustavasti ilmoittautuneita on kolme: Jurmo-Turku, Tauvo ja Helsinki.

European-African Bird Migration Network

European-African Migration Network hyväksyttiin *European Science Foundationin* verkostoksi kesäkuussa 1993 (ESF Communications no. 29, October/1993). Sen koko nimikomeus on "**Spatio-temporal course, ecology and energetics of Western Palearctic-African songbird migration**". Verkoston organisaattori on

Prof. Franz Bairlein, joka johtaa Helgolandin lintuasemaa. Verkoston päätutkimusvuodet ovat 1994 ja -95, mutta epäilemättä yhteistyö tulee pysyvien tutkimusasemien kesken jatkumaan

jossakin muodossa tämänkin jälkeen.

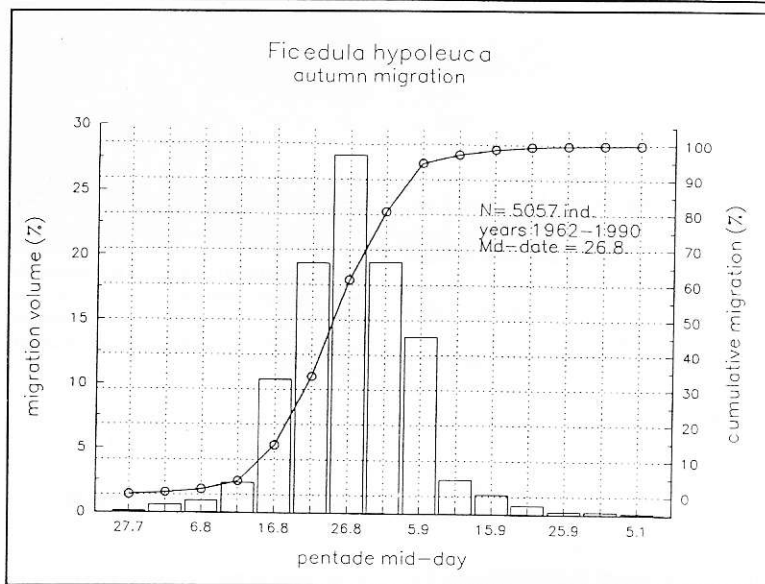
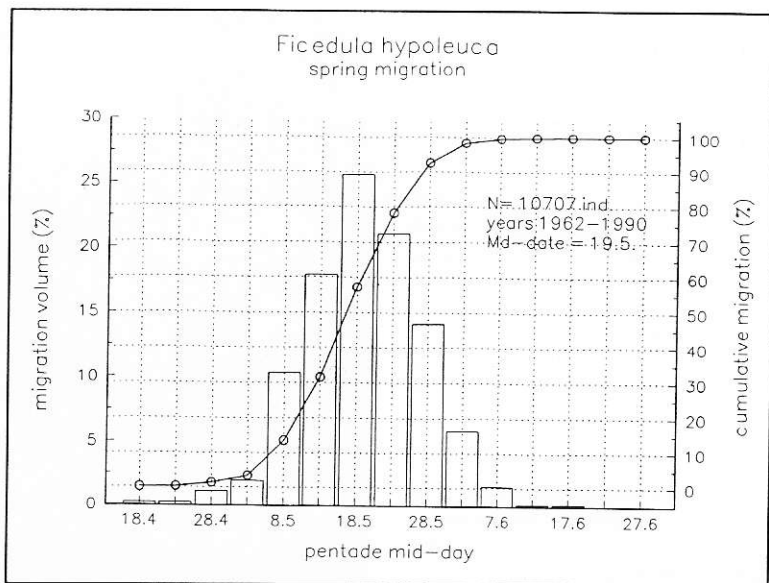
Hankkeessa on tarkoitus selvittää "kaikki" perusasiat trooppisten hyönteissyöjämuuttajien muutosta, pääasiassa lintuasematyöskentelyssä mukana ol-

Matti Valtia

Kirjosiippo on Afrikassa talvehtiva hyönteissyöjälaaji, joka on yksi muuttokirjokirjojen kaavaileman yhteistutkimushankkeen kohdelajeja.

Euroopan-Afrikan läntisen muuttotien tutkimus yhteisvoimin

Kuva 1. Kirjosiepon muutto Jurmossa vuosien 1962-1990 summa-aineiston mukaan. Yläkuva kevätmuutto, alakuva syysmuutto.

Saksalaisten muutontutkijoiden johdolla on perustettu kaksivuotinen yhteistutkimushanke, jolla on tarkoitus kymmenissä eri tutkimuspisteissä selvittää samoilla menetelmillä trooppisten hyönteissyöjämuuttajien muuton peruspiirteitä niiden matkalla pesimäalueilta Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Kesän ja syksyn aikana on selvitelty mahdollisuuksia turkulaisten osallistumiselle. Myös Oulu (Tauvo) ja Helsingin seutu ovat selvittelleet mahdollisuuksiaan.

leille tutuin menetelmin. Hankekuva-
uksessa esitetään lakonisesti seuraavat
avainkysymykset:

- (1) Minne ja milloin palearktiset muut-
tolinnut muuttavat?
- (2) Mistä ne tulevat?
- (3) Missä muuttolinnut valmistautu-
vat energeettisesti matkan varalle?
- (4) Mitä ekologisia vaatimuksia en-
ergiavaatimusten täyttämiseksi on olemas-
sa?
- (5) Missä Länsi-Afrikan osissa pa-
learkitiset vieraat talvehtivat?
- (6) Kuinka paikallista on palearktisten
lajien talvinen elämä?

Ehkä luulimme tietävämmä vastauk-
sia näihin kysymyksiin, mutta ei se niin
ole. Näiden perustietojen selvittämis-
tarve on nyt jopa ajankohtaisempi kuin
ennen. Lintukantojen suojele edellyttää
niiden koko vuosikierron huomioon ot-
tamista ja muuton menestyksellinen
suorittaminen edellyttää kelvollisten
lepäily- ja tankkaushabitaattien säily-
mistä.

Miten

Tutkimuksen toteuttaminen kussakin
osallistuvassa paikassa edellyttää suu-
raa pyydystettyjen ja merkittyjen lintu-
jen määrää ja suhteellisen monia mittauk-
sia jokaisesta lintuyskilöstä jokaisella
käsitteilykerralla. Siksi työtä ei voi
toteuttaa missä vain eikä sitä voi antaa
tehtäväksi kenelle tahansa. Sukupuolet
ja iät on tunnettava erehtymättä, sulka-
sato on osattava tutkia virheitä ja mittauk-
set on osattava tehdä samalla tavalla
kuin muut samassa pisteessä ja koko
muuttoreitin varrella.

Tarvitaan siis harjaantuneita suoma-
laisia lintuasematentin läpäisseitä ren-
gastajia ja näille innokkaita ja opinha-
luisia avustajia sopiva joukko, että yksi-
kin paikka saadaan pyörimään kunnial-
lisesti. Pyynnin kussakin paikassa tulisi
kattaa päivittäisenä (5 tuntia aamusta
alkaen tai enemmän) koko kohdelajien
muuttokausi. Suomessa saariasemilla
muutto alkaa näkyä kunnolla vasta elo-
kuun puolenvälin tienoilla, mutta ranni-
kolla tuntuu muuttoliikchedintä aika vilk-
kaana jo heinäkuun lopussa ainakin ni-
iden lajien aikuisilla, joilla ei meillä ole
täydellistä postnuptiaalista sulkasatoa.

Oheessa on esimerkkinä (kuva 1) kir-
josiepon muutto Jurmossa vuosien 1962-
1990 summa-aineiston mukaan. Se ku-
vaa hyvin miten projektilajeiksi valittu-

jen lajien osalta suurin urakka ajallisesti sijoittuu. Tutkimuskausi kai päättyisi syyskuun loppuun, tai jos viimeisetkin tilit ja rytykerttuset halutaan pyydystää, pitäisi jatkaa lokakuun 10. päivän tienoille.

Lähtökohta on, että kukin paikka hoi-
taa resurssointinsa itse. Vaikka ESF
Networkit ovatkin arvostettu tieteelli-
nen organisaatio, sitä kautta ei rahaa
kovin paljon kulje toteutustasolle asti.
Siksi tämäkin hanke yritetään rakentaa
harrastajien varaan niin meillä (jos osal-
listumme) kuin muuallakin. Välinere-
surssien hankkimiseen luulen olevan
yhteistyötahoja, joiden avulla harrasta-
jien kukkarolle ei tarvitsisi tulla.

Olen ymmärtänyt, että myös Suomen
Akademia on periaatteessa kiinnostunut
siitä, että Suomesta tähän verkostoon
osallistuttaisiin. Eri asia on "kunnolli-
sen" tutkimusrahoituksen hankkiminen
näinä aikoina, kun aikaisemmat sitou-
mukset vievät käytännössä niukkene-
vat resurssit.

Mitä lajeja

Kohteena ovat hyönteissyöjälajit, jot-
ka (todennäköisesti) talvehtivat (lähin-
nä) Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa
joko savanni- tai sademetsävyöhykkees-
sä ja muuttavat sinne Länsi-Euroopan
kautta. Taulukko 1. kertoo sinulle koko
lajiston. Osahan on sellaisia, joita pyyn-
tipaikoiltamme vähemmän saa, mutta
reilu tusina lajeista on arkipäivää ja tut-
tua SSP- ja Acro-paikkojen rengastajil-
le.

Lajistoa silmäillessä tuntuu siltä, että
osa Suomessa esiintyvistä kohdelajeis-
ta muuttaa meiltä sittenkin Välimeren
itäpuolitse Afrikkaan, joten niiden tut-
kimisessa on oikeastaan oma lisämie-
lenkiintonsa. Voi kysyä vaikka: onko
joidenkin lajien meidän pesimäkantam-

me muuttotavoiltaan ja siten ehkä myös
leviämishistorialtaan kahta - lounaista
ja kaakkoista - alkuperää?

Mitä niistä tutkitaan

Kohdelajeista, ja muistakin, ellei se
häiritse kohdelajien tutkimista, tehdään
normaalien lajin, iän ja sukupuolen
määrittysten lisäksi seuraavat mittauk-
set: paino, rasvaindeksi, 3. käsisulan
pituus, sulkasato (ruumiinhöyhenet kar-
keasti asteikolla ei/kyllä; siipisulat kut-
ten suomalaisessa projektissakin), pää-
nokka-pituus, nilkka.

Omasta puolestani muuttaisin näitä
valintoja vielä hiukan (lisäisin pari itsel-
le rakasta mittauskohdetta, siiven ja sii-
pikaavion, tai ainakin "projektion", ja
tarkentaisin ruumiinhöyhenten sulkas-
satoa). Lisäksi saalis tulee kirjata verk-
kokohtaisesti, josta saadaan tietoa habi-
taatin valinnasta muuttoaikana. Omista
kontrolleista saa (!) jättää sukupuolen
ja iän määrittämättä ja uudestaan mit-
taamatta muut paitsi rasvan, painon ja
sulkasadon (omituisia?). Tällä varmaan
tavoitellaan aikasäästöjä ja tätä perus-
tellaan olettamalla, että kaikki tehdään
aina oikein.

Omat kokemukset ovat, valitettavas-
ti, toisenlaiset. Siksi, jos minulta kysyt-
täisiin, en puoltaisi tällaista löysäilyä. -
Onhan Suomessa tarpeeksi tämäntapai-
seen mittausrakointiin ja täsmällisyy-
teen halukkaita rengastajia ja avustajia,
onhan?

Mitä hyötyä verkostosta

Tutkimuksen aikana järjestetään kol-
me työpöytäseminaaria, ns. workshoppeja, jois-
sa standardoidaan menetelmiä, vaihde-
taantietoja ja raportoidaan tutkimustu-
loksia. Kaavailtu kokousohjelma on Ita-

EA-tutkimuksen lajeista määritetään mm. paino, rasvaindeksi, 3. käsisulan pituus, sulkasato, pää-nokka-pituus ja nilkka. Harmaasieppo kuuluu tutkittaviin lajeihin.

lia (tammikuu 1994), Espanja (tammi-
kuu 1995) ja loppukokous Ruotsissa
(kesä 1996).

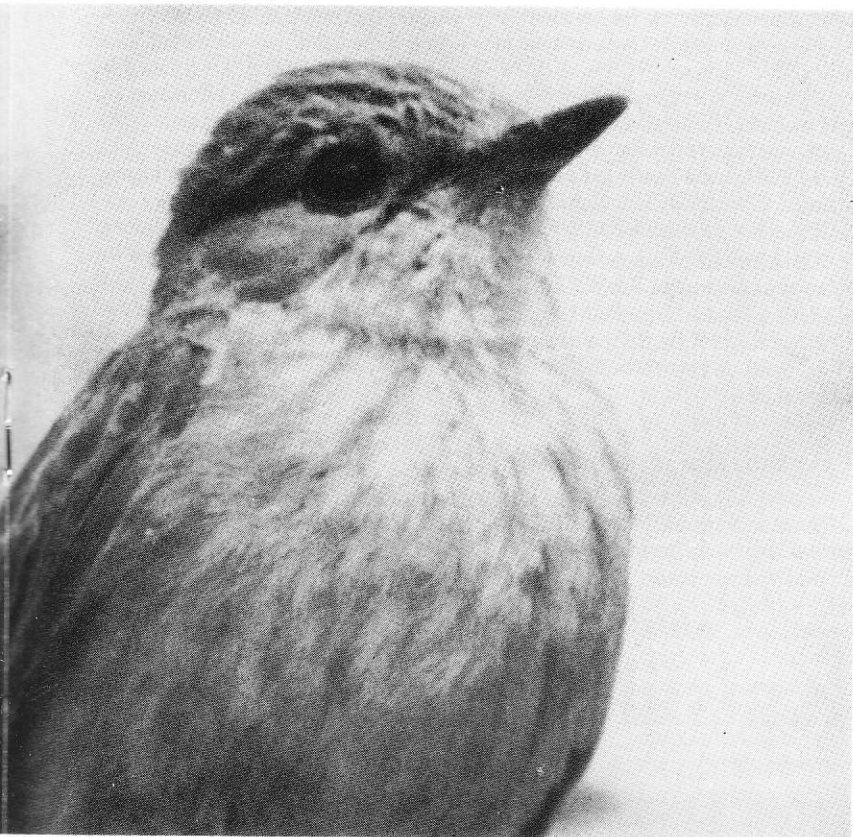
Osalle kenttätöontekijöistä järjes-
tään koulutuskursseja, jotta menetelmi-
en oikea soveltaminen leviäisi ympäri
verkoston hyvin. Kurssseille on tarkoi-
tus kutsua yksi vastuurengastaja (*sit-
e co-ordinator*) paikkaa kohti (Kiertokir-
je 2, lokakuu 1993), tn. Falsterbon lintu-
asemalle elokuun alussa 1994.

Verkoston keskus antaa apua tietojen
tallennuspuolella tarvittaessa. Rahaa siis
ei sanottavasti liiku projektiin liittymi-
sen ansiosta kansainvälisesti, mutta liit-
tymällä näin arvokkaaseen hankkeeseen
on varmasti ainutlaatuinen mahdolli-
suus koettaa herättää suomalainen muu-
tontutkimus unestaan ja ehkä myös yrit-
tää saada edes hiukan paikallista tai
kansallista tutkimusrahaa edes pyynti-
paikkojen varusteluun.

Tietenkin on ilman muuta selvää, että
kohtuullisen päivärahankin luontoinen

Taulukko 1. Euroopan-Afrikan muuttotien tutkimuksen kohdelajit

etelänsatakieli	ruokosirkkalintu	samettipääkerttu
sinirinta	ruokokerttunen	orfeuskerttu
pikkusieppo	sarakerttunen	pensaskerttu
balcaninsieppo	luhtakerttunen	hernekerttu
kirjosieppo	rytikerttunen	lehtokerttu
harmaasieppo	rastaskerttunen	mustapääkerttu
mustaleppälintu	vaaleakultarinta	vuoriuunilintu
leppälintu	kultarinta	sirittäjä
pensastasku	taiturikultarinta	tiltalti
mustapäätasku	ruskokerttu	pajulintu
pensassirkkalintu	rusorintakerttu	pikkulepinkäinen
		punapäälepinkäinen

Jouko Hakala, Kaksikerta kesä 1960

korvaus auttaisi miehityksen hankkimisessa, ja tätä yritämmekin löytää.

Valmistelut tähän mennessä

En ole tarkasti selvillä muualla maassa tehdyistä valmisteluista. Turun puolella tehtiin elo-syyskuussa Rengastus toimiston luvalla jonkin verran koepyyntejä Friskalanlahdella, Paraisten Pettebyssä ja Mietoistenlahdella.

Aikaisempaa muuta tietoa Turun seudun rannoista on Rauvolasta (Multalan, Saarion ja Vilhusen Acro-paikka), Pansion "Shelliltä" ("kuuskylt- ja seiskytlu-kulaiset", myöhemmin Kormanon, Lindroos ym.) ja Koivuluodosta (Virtanen), Ruissalosta (Kormanon ym.), Lemun Monnoisista (Kormanon ym.) sekä Raisiosta (vanhaa muistikuvaa, Saario). Monissa keskusteluissa 30-40 km on tuntunut ehdottomalta maksimietäisyydeltä ja jo poistuminen Turun rajojen ulkopuolelle tuntuu pudottavan rajallista päi vyyntyskapasiteettia liikaa.

Harmillinen tulos on ollut, että Fris-

kala ei tuntunut kesän pyynneissä riittävän tuottoisalta. Rauvolaa sen Acropyyntäjät pitivät liian yksipuolisena, mutta Saarion Jounin yhteenveto tältäkin syksyltä näytti minusta varsin lupaavalta. Shelliin tarunhohtoinen paikka on menettänyt ympäristömuutosten kautta merkityksensä ja Koivuluoto on muuten vain hankala. Ruissalon eri rantoja kolonneet eivät ole myöskään olleet tyytyväisiä saaliiseen.

Lopputulos on siis ollut, että halua olisi, mutta paikkaa ei. Loppusyksyn ja talven kuluessa asiaa ei voi kuin hautoa, mutta päätös olisi tehtävä noin tammi-kuun alkuun mennessä.

Entäs Jurmo sitten kumminkin

Suoraan verkoston johtajalta Bairleiniilta kysyttynä Jurmo kävisi kyllä verkoston pisteeksi, vaikka onkin saari ja jonkin matkan päässä mantereelta. Onhan mukana muitakin saaria, kuten Öölannin kärjen Ottenby, Helgoland ja italialaisten Progetto Piccolo Isole. Ongel-

ma syntyikin siitä, että turkulaisrengastajien ei kyselyn perusteella ole mahdollista hoitaa aseman pyyntejä täysipainoisesti heinäkuun lopulta syyskuun lopulle.

Ainoa konsti Jurmon virittämiseksi euroopalaiseen yhteistyöhön olisikin varmaan päiväraha ja koko asemarengastajareservin hyväksikäyttö. Yhdeksi Jurmon hylkäämisen syyksi on myös esitetty, että saari on lintutyhjiö koko heinä-elokuun, mutta kyllä siellä ainakin ennen heti elokuun puolenvälin jälkeen alkoi olla hysyjä runsaasti. Tätä hanketta varten voidaan perustaa kokonaan uudet pyyntipaikat paremmin pyydystettävissä oleviin paikkoihin ja suojata verkot lehmikarjalta kunnolla - ehkä.

Minun lopullinen ehdotukseni on, että pyöritetään projektia Jurmon varassa keväällä ja Rauvolanlahdella syksyllä. Toivon Kaarinan ja Turun kaupunkien tukevan hanketta.

Hätävarasuunnitelma

Jos uusia paikkoja erityisesti tätä tutkimusta varten ei saada perustettua, on viimeisenä vaihtoehtona ollut esillä myös, että nykyiset SSP- ja Acro-paikat alkaisivat työskennellä EA-verkoston ohjeiden mukaan muilta osin kuin pyyntitiheyden osalta. Ne turkulaiset, jotka tänä syksynä tekivät koepyyntejä voisivat perustaa uusia paikkoja näihin projekteihin.

SSP:n pyyntisäännöksiä voitaisiin ehkä muuttaa tiheimmän pyynnin salliviksi ja Acro-projektiin luotaisiin vähän uusia sääntöjä. Molemmat muutokset voidaan tehdä niin, että projektien alkuperäiset tavoitteetkin toteutuvat.

Lopuksi

Jos et ole aiemmin kuullut tästä tutkimuksesta, et ole tn. lintuasemarengastaja, joka asuu Turun seudulla. Jos olet kiinnostunut, ota yhteyttä minuun joko puhelimitse (921-706064 (k), 921-6335772 (t)), faxilla (921-6336550) tai kirjeitse (Biologian laitos, Turun yliopisto, 20500 Turku). Toivon yhteydenottoja erityisesti sellaisilta rengastajilta, joilla olisi mahdollisuus ryhtyä vastuullisiksi rengastajiksi kohtuullisen pitkiksi jaksoiksi kerrallaan (yli viikoksi) Jurmon/Turun pyyntipisteeseen ja joiden taidot riittäväntä lintuasematintin suorittamiseen (ellei se ole jo suoritettuna).

Ruokokerttunen valittiin Euroopan ensimmäiseksi rengastusprojektilajiksi - yhdessä punakylkirastaan kanssa - vuonna 1981. Projektin tarkoituksena oli rengastaa mahdollisimman paljon ruokokerttusia Euroopassa ja selvittää lajin muuttoreittejä, -strategiaa, talvehtimisalueita, ravintokohteita jne. Tarkoituksena oli myös vertailla ruoko- ja rytikerttusen erilaisten ruokailutottumusten vaikutusta niiden muuttokäyttäytymiseen.

Vasta marraskuussa 1983 saatiin yleiseurooppalaiset ohjeet ja näiden pohjalta tehtiin suomalaiset ohjeet. Toden teolla toiminta käynnistyi kesällä

1984. Ruokokerttusen lisäksi valittiin ACRO-projektilajeiksi rytikerttunen ja pajusirkku. Varsinais-Suomessa on vaikuttavimmin toiminut kaksi ACRO-projektipaikkaa: Halikonlahden (Tapani Numminen ym.) sekä Rauvolanlahden (V. Multala, Jouni Saario ja Lasse Vilhunen). Halikonlahdella alettiin jo 1984, Kaarinan Rauvolanlahdella 1986.

Tässä kirjoituksessa esittelen Rauvolan pyyntitoimintaa. Tilastollisin menetelmin aineistoa on hankala käsitellä, sillä se ei ole ATK:lla. Sitä paitsi aineisto on pieni ja pyyntitehossa on ollut suuria vaihteluja.

Pyyntipaikka ja -toiminta

Alusta saakka on käytössä ollut kuusi kappaletta yhdeksän metriä pitkiä viisi-

paulaisia japanilaisia pikkulintuverkkoja, ns. vakioverkot. Ne on sijoitettu Rauvolanlahden Kaarinan puoleiseen reunaan, jätevedenpuhdistamon tuntumaan. Verkot ovat kolmessa ryhmässä, joista kahdessa uloin verkko lähtee avoveden reunasta. Parhaiten lintuja on tullut juuri näistä uloimmista verkoista.

Yksi verkko on lähempänä altaita ja siitä on saatu, projektilajien lisäksi, myös pensaikkojen lintulajeja.

Näiden kuuden vakion lisäksi on saanut käyttää lisäverkkoja. Käytössä on ajoittain ollut yhdestä kuuteen, yleensä 1-3, lisäverkkoa, sekä 9-metrisiä että 6-metrisiä. Parhaimpaan kертusmuutto-aikaan on vakioissakin ollut riittävästi työtä. Pyyntiä on suoritettu pääasiassa aamuisin, kuten ohjeissa sanotaan, mutta jonkin verran on verkkoja tuuletettu myös iltaisin. Aamupyynti on tehok-

Euroopan ACRO-projektiin on Varsinais-Suomessa osallistuttu säännöllisemmin lähinnä Halikon- ja Rauvolanlahdella. Projektin tulosten kokoamisessa on vaikeuksia ja hankkeen tulevaisuus on avoin. Rauvolanlahdella on ACRO-projektissa oltu mukana vuodesta 1986 lähtien. Kahdeksan toimintavuoden aikana on lahdella rengastettu noin 8000 lintuysilöä. Eniten on merkitty ruokokerttusia: yli 2400 lintua.

Kaislikossa kuhisee

Verkkolinjatuuhean järviruokokasvuston keskellä.

Taulukko 1. Pyyntipäivien määrä kuukausittain.

	heinäkuu		elokuu		syyskuu		lokakuu		yhteensä		
	aamu	ilta	aamu	ilta	aamu	ilta	aamu	ilta	aamu	ilta	
1986	2	0	8	0	11	1	2	0	23	1	= 24
1987	3	1	9	3	4	0	2	0	18	4	= 22
1988	5	3	9	4	4	0	0	0	18	7	= 25
1989	2	1	4	1	2	0	0	0	8	2	= 10
1990	2	0	4	1	2	0	0	0	8	1	= 9
1991	3	0	4	1	2	0	0	0	9	1	= 10
1992	3	3	9	7	9	4	1	0	22	14	= 36
1993	2	0	4	3	7	0	0	0	13	3	= 16
	22	8	51	20	41	5	5	0	119	33	= 152

Taulukko 2. Keskimääräinen verkkotuntisumma pyyntipäivää kohti. Verkkotunti = yksi lintuverkko pyynnissä yhden tunnin. Sulkeissa vakioiden verkkometrit.

	vakioverkot		lisäverkot	
	aamu	ilta	aamu	ilta
1986	24,8 (49,3)	10,0 (45,0)	3,7	0
1987	28,5 (52,1)	15,5 (40,5)	6,2	2,5
1988	24,0 (52,5)	12,3 (42,4)	17,4	10,7
1989	31,1 (50,6)	9,8 (49,5)	23	10
1990	30,9 (54,0)	10,5 (54,0)	25	8,3
1991	28,4 (54,0)	12,1 (45,0)	7,5	1,5
1992	29,0 (53,1)	15,7 (48,0)	17,7	8,4
1993	34,8 (49,9)	18,1 (48,0)	17,2	8,2
ka.	28,9 (51,9)	13,0 (46,6)	14,7	6,2

Daniel Brännkärr

hemmin varsinaisen pyynnin yhteydessä.

Rengastusaktiivisuus on vuosien mitaan vaihdellut. Alkuvuosina pyynti oli melko tasaista ja lähes ohjeiden mukaista, mutta vuodesta 1989 alkoi passiivisempi kolmivuotisjakso. Se johtui ennen kaikkea rengastajien työ- ja koti-kiireistä, ei niinkään kyllästymisestä. Rengastajista Vesa on ollut mukana alusta saakka, Lasse vuodesta 1987 ja Jouni 1992 alkaen. Ja kaikki tekevät tätä harrastusmielessä, vailla palkkaa, sosiaaliturvaa tai kilometrikorvauksia (tai joskus työn ohessa).

Vakioverkot on pyritty pitämään pyynnissä aina kun mahdollista. Aina se ei nimittäin ole mahdollista, sillä meriveden korkeus voi aiheuttaa uloimpien verkkojen pois jättämisen. Taulukossa se näkyy etenkin vuosien 1986 ja 1993 verkkometrimäärissä. Pyyntiteho laskee muutenkin korkean veden aikana, sillä alapalua voi joutua nostamaan yli puoli metriä.

Mitä lintuja kaislikossa kuhkii

Kahdeksan toimintavuoden aikana on Rauvolassa rengastettu noin 8000 lintuyksilöä. 61:stä lajista lähes puolet on

sellaisia, joita on rengastettu yhteensä viisi yksilöä tai vähemmän. Eniten on rengastettu ruokokertusia (yli 2400), pajulintuja (lähes 1500), ryttikertusia (lähes 1300), sinitiaisista (n. 660) ja pajusirkkuja (n. 600). Näiden valtalajien lisäksi on rengastettu lähes 300 mutaisilla verkkolinjoilla ruokailevaa västäräkkiä, puolitoistasataa matalapaineen aikaisessa hyönteisjahdissa viilettävää haapapääskyä, saman verran muutto-

rasvaa kerääviä tilitalteja ja vaeltavia talitiaisikiäkin lähes yhtä paljon. Rauvolan ruoikossa pesivistä kerttusista vähälukuisinta, luhtakerttusta, on rengastettu lähes sata yksilöä. Pari reviiiriä on ollut lähes vuosittain verkkolinjojen tuntumassa.

Pensaikkojen vähyden takia varsinaiset puskalajit puuttuvat tai ovat vähissä. Mm. punakylkirastas puuttuu kokonaan, Sylviat ja useimmat peippolinnut ovat vähälukuisia, hippiäinen lähes puuttuu jne. Alkuvuosina pensaskerttu oli huomattavasti nykyistä runsaampi. Vähentyminen johtuu todennäköisesti siitä, että läheinen nuorta koi-vua kasvanut pelto otettiin uudelleen viljelykäyttöön ja puhdistamon alueella raivattiin pensaita.

Räjähdysmäisesti viime vuosina runstunut viiksitimali on kotiutunut myös Rauvolanlahdelle. Heinäkuun lopulla 1992 rengastettiin yksinäinen koiras ja heinä-elokuun vaihteessa 1993 jo 18 yksilöä. Pesintää ei tietääkseni ole varmistettu.

Vesilintuja ja kahlaajia Rauvolassa on ajoittain runsaasti. Pienisilmäisiin lintuverkkoihin ne eivät kuitenkaan helppolla tartu. Karkuunpäässeiden joukossa onkin mm. taveja, uuttukyyhky, tivaanvuohia, liroja, pari rantakanaa jne. Matalikolla saalistavat Ardeat eivät ole verkkojen lähelle uskaltaneet, onneksi.

Mitä tietoja projekti on lisännyt

Ruokokertusen muuttoreitti oli pääpiirteissään tiedossa jo ennen projektin alkua. Talvehtimisaalueelta oli vain yksi löytö Kongosta. Rengastuksen tehostumisen ansiosta tiedetään, että syksyllä ruokokertuset suunnistavat etelään Itämeren itärantaa seuraten Puolaan, Saksaan, Unkariin ja entiseen Jugoslaviaan. Ilmeisesti täällä porukka hajaantuu

Taulukko 3. Rauvolassa rengastetut linnut vuosina 1986-1993.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	summ.
sinisorsa	0	0	1	0	0	0	0	0	1
telkkä	0	0	1	0	0	0	0	0	1
varpushaukka	0	0	2	0	0	0	0	0	2
luhtakana	0	0	0	0	0	0	1	0	1
pikkutylli	0	0	0	0	0	0	2	0	2
taivaanvuohi	0	0	3	3	0	1	2	1	10
punajalkaviklo	0	0	1	0	0	0	0	0	1
metsäviklo	0	0	1	1	0	0	0	0	2
liro	0	2	2	0	0	0	0	0	4
rantasipi	0	1	3	0	0	0	0	0	4
kehräjä	0	0	0	0	0	0	1	0	1
haarapääsky	16	26	8	0	0	14	67	16	147
räystäspääsky	5	0	5	0	0	0	11	1	22
metsäkivinen	1	2	1	0	0	0	0	0	4
niittykivinen	1	1	0	0	0	0	0	0	2
keltavästäräkki	3	13	13	3	4	9	21	0	66
västäräkki	17	24	57	39	37	23	66	14	277
rautiainen	2	0	0	2	0	1	7	5	17
punarinta	4	7	4	5	3	0	9	4	36
satakieli	0	3	1	0	0	0	0	0	4
sinirinta	6	3	0	2	1	0	4	5	21
leppälintu	0	1	2	0	0	0	1	0	4
pensastasku	1	2	2	0	0	0	2	2	9
kitasku	0	0	1	0	0	0	0	0	1
mustarastas	0	3	0	0	0	0	0	0	3
räkättirastas	0	3	0	0	0	0	0	0	3
laururastas	0	2	0	0	0	0	0	1	3
pensassirkkalintu	0	0	1	0	0	0	0	0	1
ruokokerttunen	295	312	437	290	264	192	388	246	2424
viitakerttunen	0	0	2	2	0	0	0	0	4
luhtakerttunen	12	1	27	14	5	10	8	16	93
rytikerttunen	142	153	197	146	106	90	233	222	1289
rastaskerttunen	0	0	0	1	0	0	0	0	1
kirjokerttu	0	0	0	1	1	0	0	0	2
hernekerttu	8	9	10	3	1	1	5	5	42
pensaskerttu	11	5	43	5	6	5	8	14	97
lehtokerttu	2	9	14	6	0	2	8	1	42
mustapääkerttu	1	4	1	1	1	0	5	2	15
tiltalti	59	7	8	19	5	3	30	45	176
pajulintu	146	149	277	227	114	120	137	309	1479
hippiäinen	0	0	0	0	0	0	1	0	1
harmaasieppo	0	0	1	0	0	0	0	2	3
kirjosieppo	1	1	4	1	0	0	1	1	9
viiksitimali	0	0	0	0	0	0	1	18	19
hömötiainen	3	0	0	0	0	0	1	2	5
kuusitiainen	0	0	0	2	0	0	0	0	2
sinitiaainen	152	15	43	40	32	39	185	158	664
taliitiainen	27	10	16	16	18	11	35	20	153
pikkulepinkäinen	0	0	1	0	1	0	1	0	3
isolepinkäinen	0	0	0	0	0	0	0	1	1
kottarainen	0	0	0	2	3	1	8	12	26
peippo	0	4	0	0	0	1	0	1	6
järripeippo	0	1	0	0	0	0	1	0	2
viherpeippo	14	10	14	1	5	6	22	14	86
tikli	0	0	0	2	1	0	3	0	6
vihervarpunen	2	4	0	0	3	0	3	5	17
hemppe	0	0	1	0	2	2	4	0	9
urpiaainen	20	0	0	0	0	0	0	0	20
punavarpunen	8	5	10	2	7	8	14	0	54
keltasirkku	0	4	0	0	0	0	9	0	13
pajusirkku	91	12	38	30	53	48	219	104	595
61 lajia	1050	815	1256	867	671	587	1525	1247	8018

Taulukko 4. Nuorten ruoko- ja rytikerttusten %-osuus aamulla pyydystetyistä linnuista (sulkeissa yksilömäärä, vanhat/nuoret).

Aika	ruokokerttunen	rytikerttunen	pyyntiaamuja
13. - 19.7.	64 (31/55)	49 (19/18)	5
20. - 26.7.	74 (55/153)	63 (39/66)	9
27.7. - 2.8.	79 (52/198)	79 (28/103)	10
3. - 9.8.	84 (52/275)	79 (31/115)	11
10. - 16.8.	92 (25/276)	86 (23/145)	9
17. - 23.8.	96 (20/503)	94 (13/211)	13
24. - 30.8.	98 (5/303)	97 (5/166)	13
31.8. - 6.9.	100 (0/238)	94 (5/83)	14
7. - 13.9.	100 (0/83)	100 (0/73)	10
14. - 20.9.	100 (0/47)	100 (0/40)	8
21. - 27.9.	100 (0/10)	100 (0/23)	6
28.9. - 3.10	-	100 (0/9)	4

Matti Valtia

Leppälintu on harvinainen vieras Rauvolan verkoissa.

gia (1542 km SW)

22.8.1992 1kv > 18.9.1992 Belgia (1480 km SW)

5.9.1992 1kv > 27.9.1992 Belgia (1539 km SW).

Rytikerttusen löytöprosentti nousee belgialaisten massarengastajien ansios- ta 0,78 %:in.

Rauvolassa on kontrolloitu viisi muu- alla Suomessa rengastettua rytkyä, jois- ta kaksi Halikosta (toinen + 1kv naaraa- na rengastettu kontrolloitiin lähes tasan kuuden vuoden kuluttua) ja yksi Helsin- gistä, Hangosta ja Mietoisista. Ulko- mailta on tullut Espanjassa ja Belgiassa rengastetut rytikerttuset.

Rauvolan rengaslöydöt osuvat yksii- n muiden suomalaisten ruoko- ja rytikert- tusten muu-onaikaisten löytöjen kanssa eli ruokokerttuset lähtevät etelään ja rytikerttuset lounaaseen. Ainoastaan yksi rytky on "eksynyt" Itämeren vää- rälle rannalle. Kevätmuuton aikaiset löydöt ovat valitettavan vähissä, mutta Ranskasta ja Ruotsista löytyneet ryti- kerttuset antavat aiheen olettaa, että ne palaisivat takaisin suunnilleen samaa reittiä.

Varsinkin vanhat kerttuskoiraat ovat melko pesäpaikkaukollisia. Myöhem- pinä vuosina on kontrolloitu 17 vanhaa ruokokerttuskoirasta, mutta vain 4 van- haa naarasta. Nuorista ruokokerttusista on palannut 18, joista yksi on varmuu- della ollut naaras.

Vanhoista rytikerttuskoiraista on pa- lannut 16, naaraista 5. Yksivuotiaana rengastettuja ei ole palannut ainutta- kaan!

Muista lajeista on tullut niukemmin löytöjä. Nuori luhtakerttunen kontro- loitiin viikon päästä Halikossa ja 6.8.1989 rengastettu nuorukainen on

kontrolloitu Rauvo- lassa pesivänä kevä- nä 1991, 1992 ja 1993. Pajulintu kont- rolloitiin seuraavana kesänä Temmekses- sä, Oulun läänissä. Pajusirkusta on tullut viisi löytöä:

2.8.1986 k+1kv > kontr. 28.3.1988 Italia (1756 km SSW)

sama lintu kuin ed. > kontr. 11.10.1990 Italia (1756 km SSW)

23.8.1988 1kv > kontr. n 2.8.1989 Helsinki

28.7.1990 k 1kv > kuollut 11.11.1990 Italia (1863 km SSW)

3.8.1991 1kv > kontr. 16.5.1992 Turku, Shell.

Vieraita renkai- ta on kontrolloitu seu- raavasti: neljä kaarinalaista ja yksi tur- kulainen talitiainen, viisi kaarinalaista sinitiaista, kaarinalaiset punarinta ja västäräkki, paimiolainen kottarainen, ruotsalainen viherpeippo sekä ranska- lainen, helsinkiläinen ja paimiolainen pajusirkku.

Mitä muuta on saatu aikaan

Pyydystetyistä linnuista määritetään laji, ikä ja sukupuoli sekä mitataan sii- ven pituus, paino ja arvioidaan ihonalai- sen rasvan määrä. Sulkasadon etene- mistä tutkitaan. Luumukirvojen määrää tutkitaan arvioimalla yksilömäärät otan- nalla järviruo'oista. Tämä siksi, että voitaisiin tutkia kirvojen esiintymisen vaikutusta ruokokerttusten muuttoras- van kerääntymiseen.

Nykytietämyksen mukaan luumukir-

vojen massaesiintymisellä ei näyttäisi olevan merkitystä meikäläisille ruoko- kerttusille (Saurola 1991). Rauvolassa kyllästyimme kirvojen perhe-elämän tut- kimiseen jo vuosia sitten, koska mitään palautetta ei tullut.

Esimerkkinä aineiston käsittelystä olkoon taulukko 4, jossa on laskettu nuorten ruoko- ja rytikerttusten osuudet koko pyydystysaineistosta (sekä rengastukset että kontrollit). Mukana ovat vain aamupyynnin linnut, koska aamu- aineisto on tasaisempi. Nuorten ruoko- kerttusten osuus pyyntikauden alussa on suurempi kuin rytikerttusten. Tähän vaikuttanee ruokokerttusten aikaisempi pesinnän aloitus. Pesiviä ruoko- ja ryti- kerttusia on pyyntialueella suunnilleen sama määrä. Rytikerttusten viipyminen alueella jatkuu selvästi kauemmin, myö- häisimmät on pyydystetty 4.10. (ruoko- kerttuset 26.9.).

ACRO-projektin tulevaisuus - onko sitä

Euroopan Acrocephalus-projektia ei vielä ole kuopattu, mutta jatkostakaan ei ole ilmoitettu. Tulosten kokoamisessa on suuria vaikeuksia, sillä pyyntiteho ja pyynnin järjestelmällisyys on ollut

erittäin vaihtelevaa Euroopan eri mais-
sa eikä tuloksiakaan ole koottu, saati
julkaistu (Saurola 1991).

Rauvolanlahden osalta jatko näyttää
epävarmalta. Turun kaupunki on jostain
syystä teettänyt luontopolun yli luhta-
niityn, ruoikon reunaa aina puhdistam-
oalueen tuntumaan. Tästä polku jat-
kunee Kaarinan kaupungin tekemänä
Vaarniemeen. Suunnitteilla on lintutor-
ni aivan vakioverkkolinjan viereen.

Taitaisi siis olla parasta lopettaa pro-
jekti, ainakin Rauvolan osalta. Ihmisten
liikkuminen ja häirintä alueella on mo-
ninkertaistunut. Turun puolelta vaelte-
lee monenlaista kulkijaa, enimmäkseen
muita kuin luontoihmisiä. Pöntöt pudo-
tetaan, verkkoseipäitä katkotaan, reng-
astustarvikkeet ovat vaarassa kadota...

Puhdistamon ympärille rakennettiin
panssariaita viime vuonna, etteivät li-
säntyvät ihmismäärät aiheuta häiriötä
ja vahinkoa puhdistamon toiminnalle.
Yhtenä elokuun alun iltana polkua kul-
jeskeli viisi peruskouluikäistä ja pom-
mitti kasoittain kiviä verkon yli puhdis-
tamon altaaseen. Seitsemään vuoteen
alueella ei liikkunut kuin muutama ih-
minen koko pyyntikautena. Joka nie-
meen, notkoon ja saarelmaan, luonto-
polun tahtoisin rakentaa!

Kiitokset

Kaarinan kaupungin puhdistamon-
hoitaja Erkki Kuusistolle siitä, että olem-
me saaneet kulkea puhdistamon alueel-
la. Daniel Brännkär, Satu Sirpiö ja
Kaarina Virtanen ovat olleet apuna lin-
tuverkoilla.

Kirjallisuutta

Koskimies, P. & Saurola, P. 1986:
Ruokokerttusprojekti 1985. -Lintumies
21:152-155.

Koskimies, P. & Saurola, P. 1987:
Ruokokerttusprojekti 1986. -Lintumies
22:131-133.

Koskimies, P. & Saurola, P. 1988:
Ruokokerttusprojekti 1987. -Lintumies
23:171-175.

Saurola, P. 1981: Euroopan rengas-
tustajaprojekti - kohdelajeina ruokokerttu-
nen ja punakylkirastas. - Lintumies
16:65-70.

Saurola, P. 1991: Rengastustoimisto
tilannekatsaus: Euroopan Acrocephalus-
projekti. - Esitelmä rengastajako-
uksessa 26.1.1991.

Tapani Numminen

Eräs lapsuusvuosien linturetkistä Sauvon Tapilaan pikkusiskoni Hannan kanssa.

Lintuharrastajan tyttärenä

Lintulehdissä on useampia
kertoja ollut artikkeleita sii-
tä, miltä tuntuu olla mene-
vän lintumiehen vaimo.
Ukuli esittelee nyt aihee-
seen uuden näkökulman,
joka ei tiettävästi ole aikai-
semmin ollut esillä suoma-
laisissa lintulehdissä: miltä
lapsesta tuntuu, kun isä on
aktiivinen lintuharrastaja.

Läheinen kosketus isäni harrastuk-
seen, melkeinpä voisi sanoa työhön, on
jättänyt muistiin paljon ikimuistoisia
kokemuksia - positiivisia ja negatiivi-
sia. Mutta millaisessa suhteessa? Tulee-
ko lopputulokseksi tyytyväisyys vai halu
vaihtaa linturikas lapsuus jonkun toisen
"tavalliseen" lapsuuteen?

Pienestä pitäen...

Se oli alkanut jo paljon ennen synty-
mäni: uskomaton kiinnostus kaikkiin
siivekkäisiin, joita linnuiksi kutsutaan.
Tämä kiinnostus aiheutti ja aiheuttaa
edelleen voimakasta halua nähdä, "bon-
gata", aina vain enemmän eri näköisiä
lajeja eri puolilla maapalloa. Tästä kai-

Satu Numminen

kesta olen siis saanut osani.

Minut oli vain juuri ja juuri saatu synnytettyä, kun isäni oli taas menossa. Isän laskettua raajojeni määrän täsmäävän omiinsa auto starttasi kohti uutta harvinaisuutta. Kun olin päässyt pois synnytyssairaalasta terveenä ja kasvanut sen verran, että kokoiselleni löytyi vaatteita, sain nukkua päiväneni ulkosalla vanhempien työnnellessä vauvoja milloin minkäkin linnun havaintopäikälle.

Ennen kuin olin täyttänyt kokonaista vuottakaan pääsin Virolahdelle kuuntelemaan kaulushaikaraa. Ensimmäinen linturetki ei jäänyt viimeiseksi. Toisen elinvuoteni aikana tuli hyvin tutuksi kantoreppu, jossa keikuin mukana mihin sitten olimmekaan menossa. Totuin mutustamaan eväitä kaukoputken jalkojen seassa isän osoitellessa tai vaalle.

Siltä ajalta on mieleen jäänyt muisto retkestä Ruissaloon. Kokonainen rivi lintumiehiä katseli kapustahaikaraa jonkunmoisen kuvaa suurentavan vehkeen läpi. Isä pyysi minuakin kaukoputkelle, mutta kuinka minä, pieni kaksivuotias, olisin uskaltanut mennä isojen miesten luokse kun en edes yltänyt katsomaan lintua. Muilla varmasti oli hauskaa, mutta pienen tytön silmät kostuivat kyynelistä sen harmin ja mielipahan takia, jota tuo nolo tilanne oli tuottanut.

Pääsin mukaan monenlaisille retkil-

le; pöllönpöntöille, yölaulajia kuuntelemaan, rengastusmatkoille sekä seuraamaan kevät- ja syysmuuttoa. Mitäpä tuollaisena alle kouluikäisenä siitä kaikesta ymmärsin? Ainakin sen, että toisinaan oli mukavaa, toisinaan ei.

Öiset matkat kameran ja nauhurin kanssa pusikoissa olivat jännittäviä, mutta toisaalta, miksi seistä tunnista toiseen samalla kalliolla laskeskellen pään yli kiitäviä kurkia? Tosin ainahan retkillä tekemistä löytyi; pienessä pintajäässä olevat lätäköt olivat mukavaa ajanvietettä, samoin erilaiset hyppeilykivet ja kiipeilypuut.

Mukana maastossa

Isän elämän lintuharrastus täytti lähes kokonaan. Aikaa jäi kuitenkin Smurffien katsomiseen torstai-iltaisin, lego-autojen rakentamiseen ja matikan tehtävissä auttamiseen. Tosin usein alaluokilla toivoin jonkun olevan kotona tullessani, jonkun, jolle kertoa päivän tapahtumista. Välipalaa oli kyllä valmiina jääkaapissa, mutta usein koti oli tyhjä, vapaapäivinään isä kun suunnisti läheiselle lahdelta kiikari kaulassa. On muistiin jäänyt kerta sirkuksessa ja muutama elokuvailta, mutta olisiko niitä voinut olla enemmän?

Kahdestaan isän kanssa tehdyt retket

taisivat olla parhaita. Kesästä -85 muistan erään retken erityisen hyvin. Katselein isän ja äidin kanssa televisiota kymmenen uutisten jälkeen, kun puhelin soi. "Joo, kyllä mäki haluan nähdä sen. Ai missä? No mä lähdän heti."

Sain äidiltä luvan lähteä isän kanssa Helsinkiin katsomaan viirusirkkalintua. Koko menomatkan olin pirteä, istuin etupenkillä jutellen mitä mieleen tuli. Näimme autosta ketun ja hirven vasoinneen.

Kello oli reilusti yli puolen yön, kun saavuimme paikalle, jossa muutkin saman alan miehet hörstelivät korviaan. Tämä lintulaji kun oli niitä, joita ei näy vaan kuuluu. Yökästeen kostuttamassa heinikossa kuuntelimme aikamme tätä vähemmän yleistä lintua, kunnes isä oli saanut tarpeekseen ja lähdimme ajamaan kotiin. Päätin vakaasti pysyä hereillä tämänkin kaksituntisen matkan. Se jäi vakaaksi päätökseksi. Tuskin olimme startanneet, kun nukahdin takapenkille viltin alle, ja nukuin perille asti.

Mitä sitten opin linnuista? En ollenkaan niin paljon kuin olisin voinut. Painoin kyllä nimiä mieleeni, mutta niiden yhdistäminen erivärisiin lintuihin ei sujunut eikä suju vieläkään. Tunnen tavallisia pihapiirin lintulajeja ja niiden lisäksi muutamia tapauksia, joita olen oppinut lintupalapelistä, jonka rakentaminen on pienempänä ollut suosikki-puuhiani.

Tuskin tuntisin harvinaisuutta, jota pääsin näkemään Siuntiossa nelisen vuotta sitten -pikkutuulihaukkaa. Muistan hyvin, kuinka meidän ihmisten pysyttäessä kaukoputkia kiireesti pellonreunaan, ettei lintu vain ehtisi lentää pois, tämä huomion kohde istuskeli rauhallisena sähkötolpan nokassa aikansa ja lensi sitten pois, kun huomasi mahdollisuutensa joutua linssi-luteeksi.

Lisää muistoja on jäänyt samana vuonna tehdyltä Jurmon matkalta. Menimme yhteysaluksella ja nukuimme pienessä mökissä. Saaresta löysimme suopöllön pesän, ja minäkin sain pitää poikasia kädessä. Keväinen ilma merellä oli mukavaa, kunnes poislähdön aikaan huomasimme, että yhteysalus oli unohtanut meidät. Kun isi soitti puhelinkipsasta laivaan, oli se jo niin kaukana, ettei takaisin kääntyminen tullut kulloonkaan. Lopulta saimme pienen moottoriveneen kuljettamaan meidät takaisin mantereelle. Kun lopulta saavuimme rantaan, olin enemmän kuin syväjäädytetty merellä puhaltaneen tuulen

Hellyyttävä suopöllön poikanen Korppoon Jurmossa kesällä 1989.

Tapani Numminen

vuoksi. Mutta jos muistiin ei jäisi huonompia retkiä, eivät hyvät tuntuisi niin hyviltä.

Eli monenlaista kokemusta on isän harrastus antanut. Retkien lisäksi asiaan kuuluu tietysti satojen lintudiakuvien katsominen. Valkokankaalle näytetään peräkkäin monta samanlaista kuvaa, joissa tyhmempi ei huomaa eroa olevankaan. Kuitenkin niistä yritetään valita sitä parasta, jota sitten esitellään kuvailloissa.

Ei sovi myöskään unohtaa päiviä, jotka huonon sään tai linnuttomuuden vuoksi pysyttellään sisällä kirjoittaen havaintovihkoa puhtaaksi tietokoneelle, soitellen uusimmista tiedoista muille harrastajille tai tehden pöllöpönttökartoitusta kartalle. Kaiken tämän on kai tarkoituskin kuulua tähän kokopäivätoimiseen lisätyöhön.

Helpotusta harrastukseen

Tällaisena aikana kun kehitys menee nopeasti eteenpäin, oli aivan luonnollista odottaa, että ainaisiin puhelinsoittoihin lintutiedoista keksittäisiin helpotus. Niinpä mielestäni kaukohaun numerojärjestelmä on looginen ja helppo tapa kertoa muille harvinaisuudesta ja sen oleilupaikasta. Kun käyttöön vielä otettiin lisäksi kirjainhaku, helpottui homma entisestään.

Välillä tuntuu kuin vanha lintuharrastus olisi muuttunut huonompaan suuntaan. Ennen oli itse oltava paikalla löytämässä lintua, jos sen halusi nähdä. Nyt voi missä tahansa odotella, että joku toinen löytää linnun ja tieto siitä tulee "piippaamalla" suoraan taskuun. Hyvä esimerkki tällaisesta tapauksesta löytyy esimerkin vuoden takaa. Loikoilimme vielä sängyillä, kun piippariin tuli tieto jostain harvinaisuudesta Paimionlahdella. Kahden minuutin lähtö. Vaatteet päälle, autoon ja menoksi. Nähtiinhan me kiireen aiheuttanut otuskin: ei se mielestäni mikään kummajainen ollut.

Uusimpiin ja päällimmäisiin muistoihin kuuluu automatka Kotkaan. Ajo matka kesti luvattoman kauan. Yritin tehdä peruskoulun viimeisiä läksyjä neljän lintuhullun puhuessa viime päivien havainnoistaan. Perille kuitenkin päästiin. Linnun nimen olen jo lahjakkaasti unohtanut, mutta emmehän me sitä kauaa ehtineetkään katsella, kun se jo päätti lähteä. Mutta sekim puolituntinen riitti, ja niin matkasimme takaisin

kotiin. Yhteensä matkaan kului tunteja ja siitä vain murto-osan saimme katsella tätä lintua, mikä se sitten olikin.

Hyvää vaiko pahaa

Mitä sitten tästä kaikesta olen oppinut, mitä se on minulle antanut? Ainakin on varmaa, että lapsuuteni on ollut ainutkertainen. Lukuisat retket ja bongausmatkoilla mukanaolo ovat ainakin opettaneet minua liikkumaan luonnossa jakohtelevaan sitä kunnioittaen. Olen oppinut monia tärkeitä taitoja, joita ei voi oppia muutoin kuin kokeilemalla. Myös meri on tullut minulle pienestä pitäen tutuksi ja väitän osaavani suhtautua siihen oikein.

Toki isän harrastuksen voimakas myötäeläminen on tuonut mukanaan myös pahaa mieltä ja joinakin ohimenevinä hetkinä toivoa, että isä harrastaisi vain vaikkapa shakkia, ja näin lasten kanssa olemiseen olisi voinut jäädä enemmän aikaa.

Esimerkiksi ne lukuisat kerrat, jolloin isä seisoj kiikari silmillään kallion nokassa kiinnittäen kaiken huomiokykynsä ohilentäviin lintuihin, aiheuttivat paljon harmistusta ollessani pienempi. Isä kun vain murahteli epäselviä vastauksia tai ei niitäkään, kun housunlahkeesta nykäisten kysyin mielestäni tärkeää tai halusin kertoa jotain.

Ikäviäkin muistoja on, mutta joko niitä on vähemmän tai sitten hyvät muistot ovat vain jääneet päällimmäisiksi. Hyvät muistot, ne monet yhteiset hetket vuosien varrella, en minä niitä vaihtaisi pois. Tärkeimpänä kaikesta pidän läheistä suhdettani luontoon ja eläimiin.

Kun minut raahattiin vauvanakin metsään ja kallioille, tulivat luontoaiheiset leiritkin myöhemmin tutuksi ja nytkin elän varsinaisen eläintarhan seassa. Silä eläimistä ja luonnosta on pidettävä, jos jakaa huoneen kissan, kahden hiiren, hamsterin ja kahden kilpikonnan kanssa.

Eli paljon olen saanut, joskin joutunut myös menettämään. Nyt kun lapsuuteni lintumiehen tyttärenä on ohi, alkaa nuoruus, jonka toivon olevan yhtä antoisa. Ehkei koulun, harrastusten ja kavereiden lomasta useinkaan ehdi mukaan retkille, mutta toivon kuitenkin kokevani edelleen hyviä ja muistamisenarvoisia hetkiä isäni kanssa lintuharrastuksen parissa. □

Paimion seudun lintuhavainnoista ei ole kattavaa yhteenvetoa viime vuosilta. Kuitenkin alueella on retkeilty ahkeraan. Nyt selvitystyö on vireillä ja havaintoja sitä varten parhailaan kerätään.

Seuraavassa tuoreimmat tiedot Paimiosta: yhteenveto vuoden 1993 parhaimmista havainnoista.

Lintuhavaintoja Paimiosta vuonna 1993

Matti Lempiäinen

lajat ja muita kesähavaintoja, sitten vaeluslinnuista, syysmuutosta ja joistakin syksyn viivytelijöistä ja lopuksi harvinaisuuksia ja Paimiossa vähälukuisia lajeja. Kaikki havainnot, joissa ei ole mainittu paikkaa, ovat Paimionlahdelta.

Talvikausi

Talvikauden havainnoista olivat petolinnut varsin hyvin edustettuina; kaikkiaan tavattiin kahdeksan päiväpetolin-
tulajia.

AMPUHAUKKA

1k Tammissilta-Paimionlahti koko talven.

MERIKOTKA

1 Paimionlahti 13.1.

SINISUOHAUKKA

1k Paimionlahti koko talven 17.1. lähtien.

PIEKANA 1 2-kv, joka rengastettiin, koko talven 17.1. lähtien. 7.2. 2p Paimionlahdella, lähtivät N.

HIIRIHAUKKA

1 Paimionlahti 30.1. ja 27.2.

MAAKOTKA

1 SE Paimionlahti 2.3.

Kanalinnuista mainittakoon:

PELTOPYY

14p Hevonpää 28.1. lähtien ja 5 Paimion puhdistamo 20.2.

PYY

1p Spurila 25.2.

Talvisia lokkeja kävi kärkeymässä pilkkimiesten antimia mukavimpana näistä

ISOLOKKI 1 2-kv Tuuvala 13.2.

Kyyhkyistä havaittiin kesykyyhkyn lisäksi vain

TURKINKYYHKY 1 Vista 1.1. ja 4 Vista 4.1.

Pöllöjä havaittiin kolme lajia:

HUUHKAJA 1ä Varasvuori 25.2.

HIIRPÖLLÖ 1 2-kv, joka rengastettiin, Keskuslaitos 5.-6.1.

LEHTOPÖLLÖ 1ä Paimionlahti 11.2.

Tapani Numminen, Paimio 9.3.1992

Ampuhaukka sinnitteli Tammissillan-Paimionlahden tienoilla koko talven.

Kirjoituksessa käsiteltävät havainnot ajalta 1.1. - 31.10.1993 on koottu lähinnä Paimion aktiivilintuimisilta ja Paimionlahden havaintovihosta. Valtaosa havainnoista on tehty Paimionlahdella, jossa ainakin paimiolaiset ovat retkeilleet aktiivisemmin kuin koskaan ennen.

Havainnoitsijoina ovat olleet mm. Severi Aaltonen, Annika Forsten, Hanna Järvinen, Petri Laine, Matti Lempiäinen, Tapani Numminen, Pekka Salmi, Kari Salonen, Pekka Toola ja Reijo Vikman.

Kevään ja ehkä koko vuoden muka-

vinta antia on ollut arktisten lintujen muutto; tässä yhteydessä näkyi myös koko joukko erilaisia harvinaisuuksia. Kaikki tekstissä esiintyvät harvinaisuuskomiteoiden alaiset havainnot ovat tarkistamattomia (*).

Tulevina vuosina onkin mielenkiintoista nähdä, oliko tämän vuoden voimakas kuikkalintumuutto aivan poikkeuksellinen ilmiö vaiko aiempaa aktiivisemmän havainnoinnin tulosta. Havainnot on jaettu siten, että ensin tulevat talvihavainnot 1.1. - 28.2., sitten kevätmuuttoa ja arktikaa, seuraavana yölau-

VIIKSITIMALI runsaasti koko talven Paimionlahdella, mm. 26.1. 25exx ja 31.1. 15exx.

PYRSTÖTAINEN n. 15 vaeltavaa Valkojantie 5.1. ja a8 Paimionlahti 26.1. ja 7.2.

LAPINHARAKKA mm 2 talvehtijaa Paimionlahden ympäristössä

PÄHKINÄHAKKI 1-2 Sähköyhtiön alueella koko talven.

URPIAINEN 70 Kravinkuja 14.2., 200 Käräjätie 27.2.

TUNDRAURPIAINEN 1 Kravinkuja 14.2., 3 Käräjätie 27.2.

VUORIHEMPPO 3 Kravinkuja 4.1., 4 Munkkila 31.1. ja 13 Paimionlahti 23.2.

HEMPPO 41 Spurila 31.1.

PAJUSIRKKU väh. 20 Paimionlahti koko talven.

Kevätmuuttoa ja kerääntymisiä

HARMAAHAIKARA yht. 5m3p Paimionlahti 12.4.-16.5.

JOUTSEN max 68p Paimionlahti 15.4.

SINISORSA max 270p Paimionlahti 10.4.

UIVELO max 3k4n Paimionlahti 14.4.

ISOKOSKELO 500p 16.4., 2200p 22.4. ja 500p 27.4.

KAPUSTARINTA yht. 135m Paimionlahti 30.4.

ISOKUOVI 420m 21.4., 219m 22.4. ja 97m 23.4. Paimionlahdella.

PIKKUKUOVI a29m Paimionlahti 30.4.

PIKKULOKKI yht. 173m ajalla 26.4.-13.6., max 50m 27.4.

Arktika

KUIKKA-KAAKKURI+SP

Ensimmäiset muuttajat 23.4., jolloin oli liikkeellä 6 kuukaa. Ensimmäinen isompi muutto 18.5., jolloin 404 muuttajaa. 26.5. 331 ja seuraavana päivänä "sisämaassa" hämmästyttävän kova lukema, 2623 muuttavaa. Vielä 29.5. meni 703 ja 31.5. 392 yksilöä. Kevään yhteissumma 23.4.-1.7. 5396 muuttavaa gaviinaa.

Päämuuttopäivänä 27.5. muutto käynnistyi n. klo 5.30 ja oli voimakkainta klo 7 ja 9 välillä. Suurimmassa parvessa oli 138 lintua. Staijaus loppui klo 11.05.

Suosirrejä muutti Paimiossa 5.7.-22.9.1993 yhteensä 50 yksilöä. Suurin parvi oli 21 exx.

Kuikkia määritettiin 621 ja kaakkureita 6, koko keväänä kaakkureita 71 ja kuikkia 1470.

MERIMETSO yht. 26m 4.5.-29.5.

VALKOPOSKIHANHI 27NE 16.5., 1NE 27.5. ja 2NE 31.5.

SEPELHANHI a105m 18.5., 9m 27.5., a250m 1.6., 2m 3.6. ja 23+7m 5.6.

ALLI-MUSTALINTU-PILKKASIIPI hyvin pieniä määriä kutakin. Ilta-
muuton seuranta ei ilmeisesti kukaan suorittanut.

MERIHARAKKA yht. 408m 3.5.-31.5., joista 3.5. 275 ja 31.5. 73.

PUNAKUIRI yht. 510m 9.5.-13.5.

TUNDRAKURMITSA 150NE+300 tod.näk. 29.5.

JÄNKÄSIRRIAINEN 11 yksilöä 25.5., 16N 26.5., 2p+10 tod.näk. 27.5.

LAPINSIRRI yht. 5 4.5.-17.5.

VESIPÄÄSKY 3 26.5. ja 2+1 10.6.

MERIKIHU+SP yht. 17m 2.5.-22.6., joista a4 (2v ja 2t) 7.5.

Yölaulajia oli aika vaatimattomasti ilmeisesti kylmästä loppukeväästä ja alkukesästä johtuen. Kokonaismäärät koko Paimion alueelta.

PELTOPYY 1ä Kinkka 15.5.

RUISRÄÄKKÄ 1 kuollut Suksela 29.5. oli ainoa.

LUHTAHUITTI 1ä Paimionlahti 2.7. ja 21.7.

LUHTAKANA 17.7. lähtien useita havaintoja. Max lad+4ä 17.9., viimeinen 1ä 17.10. Kaikki Paimionlahdella.

LIEJUKANA 1 Paimionlahti 4.5. lähtien.

KEHRÄÄJÄ vähintään 11Ä, max 3Ä Valkojannummi 8.-29.6.

PENSASSIRKKALINTU väh. 21Ä. Ensimmäinen 1Ä Meltola 3.5., vielä 1.8. yht. 5Ä.

RASTASKERTTUNEN 1Ä 2.5. ja 1Ä 4.6.-18.6. Paimionlahdella.

VIITAKERTTUNEN väh. 7Ä 28.5.-15.7.

LUHTAKERTTUNEN väh. 7Ä 31.5.-26.6.

KULTARINTA vain 2Ä, 1 Vista 22.-30.5. ja 1 Kriivari 31.5.

SARVIPÖLÖ 1Ä Meltola 22.4., 1 Rukkijoki 15.6., 1 Tomerontie 24.6. ja 1Ä Kyyasilä 1.8. Lisäksi kaksi poikuehavaintoa.

HUUHKAJA 1Ä Meltola 1.8., 1+1Ä Sahlä + 1Ä Rukkijoki 1.8. ja 1Ä Kaleva 1.9.

LEHTOPÖLÖ 1Ä Vista, Välttie 12.5., 2 poikuetta.

HELMIPÖLÖ ä Kyyasilä 1.8.

Muita kesähavaintoja

HARMAASORSA 1k Paimionlahti 30.7.

HEINÄTAVI 2 Paimionlahti 14.7. ja 4exx 30.7.

SINISUOHAUKKA 1n Paimionlahti 5.-6.7.

RUSKOSUOHAUKKA 1kn + 2-3juv Paimionlahti ja 2k+1n kiert.

NUOLIHAIKKA väh. 3 paria HIIRIHAIKKA 1 Kevola 18.6. ja 1 Linnassuo 8.7.

HARMAAPÄÄTIKKA 1Ä Meltola 21.7.

KANGASKIURU väh. 8 eri reviiriä/paria.

URPIAINEN 1 Vellontie 7.7., 1 Tikantie 16.7.

POHJANSIRKKU 1Ä Sattela 6.7., 1Ä Linnassuo 7.7.

Vaelluslinnuista olivat joksesällä liikkeellä käpylinnut ja käpytikat, jonkin verran myös hakkeja ja syksyllä sitten harvinaisemmat tikat.

POHJANTIKKA 1m 27.9., 1WSW 7.10., 1S 14.10. Paimionlahdella ja 1n Sahalla 17.10. sekä 1 Vesitormilla 31.10.

Tapani Numminen, Haikolahti 6.9.1985

Sahalla 2exx.

KÄPYTIKKA yht. 62m 31.7.-22.8.,
max 14m 22.8.

PIKKUTIKKA yht. 10 ajalla 5.9.-
14.10.

PÄHKINÄHAKKI yht. 21m3p
29.6.-31.10., max 4m 5.9. Paimionlah-
della.

PIKKUKÄPYLINTU+SP 11W
14.7., 567 W-NW 16.7., 702 W-NW
17.7., 267 W-NW 18.7. ja 145m 22.8.
Paimionlahdella.

ISOKÄPYLINTU 1 Meltola 16.7. ja
1kn+1juv Tikantie 13.8.

Syysmuutto

KUIKKA+SP yht. 146m 9.10. ja 7S
14.10.

HARMAAHAIKARA yht. 128
muuttolennessa ajalla 29.6.-21.10., suuri
osa samoja lintuja, max 14m 31.7. ja
12m (a9) 22.8.

JOUTSEN yht. 75m 17.9.-26.10.,
max 48 SW 21.10.

VALKOPOSKIHANHI 80m 9.10.,
55+44+47+(A/B 300)m 12.10., 14m
14.10. ja 14m 21.10.

SEPELHANHI 30m 9.10.

TUNDRAHANHI 25p 11.10., 1S
15.10.

ALLI 16SW 8.10. ja 165m 9.10.

KURKI yht. 1214m 22.8.-14.10., max
286m jo 26.8.

TUNDRAKURMITSA ä+3SW+ä
10.8.

TÖYHTÖHYYPÄ yht. 207m 12.6.-
1.10., max 79SW 7.8.

ISOSIRRI 3S 25.8. ja 1S 1.9.

KUOVISIRRI 1p 13.9., 1p 16.9. ja
1p 3.10.

SUOSIRRI yht. 50m 5.7.-22.9., max
21S 5.7.

JÄNKÄSIRRIÄINEN 2SE 2.7.

PIKKUSIRRI 1S 2.9., 1S 16.9. ja
1SW + 1SW 19.9.

LAPINSIRRI 10S 21.7., 1S 20.8. ja
1SW+1SW 22.8.

SUOKUKKO 200SE Kravinkuja
10.9., 7p 1.10. ja 1p 5.10.

PIKKUKUOVI 1S+4S 5.7.

PUNAKUIRI 1SW 12.8.

MUSTAVIKLO yht. 42m 14.6.-
22.8., max 8S-SE 28.6. ja 7.8.

VALKOVIKLO yht. 91m 8.6.-25.8.,
max 11S 21.7.

LIRO yht. 305m 12.6.-5.9., max 86SE
30.6.

JÄNKÄKURPPA yht. 9p 19.9.-
16.10.

MERIKIHU 1vSW 25.8., 2SW 25.9.

TUNTURI/MERIKIHU 1W 9.10.

SEPELKYYHKY 500m 16.9. ja
537m 19.9.

KANGASKIURU 1SW Tikantie 9.9.,

1SW Kinkka 23.9., 2p Tikantie 29.9.,
4p Tikantie 30.9., 11p Tikantie 1.10. ja
1m Kaistila 2.10.

PÄÄSKYT 3500N-E 25.8., 1300E-
NE 26.8., 2500SE 27.8., 1500E-NE 30.8.

TÖRMÄPÄÄSKY 1SW+2 17.9.

LAPINKIRVINEN yht. 14 22.8.-
3.10., max 4p 19.9.

VÄSTÄRÄKKI yht. 1622m 14.-
23.9., max 400S 17.9., vielä 6.10. 122p,
8.10. 60p, 10.10. 12p, 11.10. 3p ja 12.10.
1p.

KELTAVÄSTÄRÄKKI 204S-SE
25.8., 1 jalkavaivainen 10.10. asti.

PEUKALOINEN yht. 7p 30.9.-14.10.

SINIRINTA yht. 10 8.9.-10.10.

RÄKÄTTIRASTAS+SP n. 3500SW
12.10.

VIKSITIMALI 43 12.10., 14.10. 58
yksilöä, joista 25S, 3717.10. ja 1631.10.

KOTTARAINEN max a4500 22.8.,
2800 5.10., 800 13.10. ja 300 16.10.

PEIPPO+JÄRRIPPEIPPO 9000m/p
9.10.

VIHERVARPUNEN max 3400N
7.9. klo 6.40-7.50.

POHJANSIRKKU 1k Saha 28.8., 1k
12.9. ja 1 Wiksberg 19.9.

TIK-SIRKKU yht. 10m 30.8.-21.9.

PULMUNEN yht. 63m 17.-31.10.,
max 24m 21.10.

Myöhästelijöitä

LUHTAKANA 1ä 17.10.

HAARAPÄÄSKY 1 17.10., 1 Laut-
kankare 19.10.

SINIRINTA 1 11.10.

LEPPÄLINTU 1n 18.10.

KIVITASKU 1 Meltola 14.10.

RUOKOKERTTUNEN 2 23.9.

RYTIKERTTUNEN 1Ä 5.10. asti.

MUSTAPÄÄKERTTU 1n Seuratie
16.-17.10. ja 1k Tikantie 19.10.

PAJULINTU 3 8.10.

KIRJOSIEPPU 1 Tikantie 1.10.

HARMAASIEPPU 1 Kriivari 3.10.

PUNAVARPUNEN 1 Tikantie 23.9.

Harvinaisuuksia ja vähälukuisia lajeja

AMERIKANJÄÄKUIKKA(*) 1jpN
9.5. klo 6.32-46.

JÄÄKUIKKA(*) 1jpN 12.5. klo 6.45-
50.

KATTOHAIKARA 1p 4.5., 4SE 7.5.
ja 2p Spurila 16.-17.5.

PIKKUJOUTSEN 1p 14.-15.4., 1p 21.10., 2ad2juv SW 31.10.
 RISTISORSA 1kn 14.4. klo 20.20, 1n 26.4. ja 3p 8.5.
 HARMAASORSA 1kn 22.4., 1kn+1k 3.5., 1kn 4.-5.5., 1k 18.9. ja 1n 28.9.
 HAARAHAUKKA(*) 1 (lähti W) 20.5., 1S 7.9.
 NIITYSUOHAUKKA (*) 1k +2kv 4.-6.5., 1k +2kv 30.6., 1n 2-kv 19.9.
 SIROSUOHAUKKA(*) 1n m 6.5.
 MERIKOTKA 1 3.3., 12-kv Meltola 8.4., 1SW 10.4., 1subad SW 19.9., 1 9.10. ja 1adS 28.10.
 MAAKOTKA 1SE 2.3.
 KÄÄRMEKOTKA(*) 1N 16.5. klo 18.40.
 PUNAJALKAHAUKKA(*) 1nNE 13.5.
 MUUTTOHAUKKA(*) 1S 11.9. ja 1 16.9.
 MUUTTO/TUNTURIIHAUKKA 1S Pakurla 12.10. ja 1 16.10.
 METSO 1kn Huso 31.8. ja 1k Sattela 16.9.
 PELTOPYY 10 Preitilä 28.10.
 MUSTAPYRSTÖKUIRI 1 23.4., 2S 4.5., 1 7.5. ja 1 16.5.
 LEVEÄPYRSTÖKIHU(*) 1N 18.5. ja 1NE 1.6.
 LAMPIVIKLO(*) 1p 18.-19.5.
 PIKKUKAJAVA(*) 1 +2kv 5.6.
 MUSTATIIRA 1jp 16.5., 1jp 20.5. ja 2jp 23.5.
 TURTURIKYYHKY 3N 12.5. ja 1 Alitalo 10.7.
 TURKINKYYHKY 1 Kevola 23.5., 2 Preitilä koko kesän.
 SUOPÖLLÖ 1 Levossuo 13.4., 1 2.5. ja 10.5. sekä 1 11.10.
 VARPUSPÖLLÖ 1Ä Iso-Heikoinen 25.3. ja 1 Kevola 19.4.
 KUNINGASKALASTAJA 1 5.5. ja 1 9.9.
 VALKOSELKÄTIKKA(*) 1nWSW 30.9., 1k Vista 6.10., 1n Saha ja 1 Kriivari 7.10., 1kNE 16.10. ja 1kS 17.10.
 IDÄNUUNILINTU 1Ä Tikantie 7.6. ja 1Ä Vellontie 17.6.
 TAIGAUUNILINTU(*) 1 13.9.
 PIKKUSIEPPO 1 Kaistila 2.10.
 KUHANKEITTÄJÄ 1kNE 16.5. ja 1nNE 1.6.
 NOKKAVARPUNEN 1SW Paimio, Kuhankuono 9.8., 1 Saha 8.10., 1m Varasvuori 12.10. ja 1NW 17.10.
 KIRJOSIIPIKÄPYLINTU 1 Vista 29.9. ja 1S 12.10.
 TAVIOKUURNA 1 20.10. □

Kolmen kerroksen väkeä.

Tapani Veistola

Hannu Kiemola

**Esittelyssä
 PYHÄRANNAN RIHTNIEMI**

Havaintopaikka meren äärellä

“Rihtis” työntyy merelle metsäisenä niemenä Rauman eteläpuolella TLY:n alueen luoteisosassa. Turusta matkaa kertyy runsaat sata kilometriä, Raumalta kaksikymmentäviisi kilometriä, joten raumalaiset saavat nukkua melkein tunnin pitempään kuin turkulaiset.

Talkoovoimilla nousseessa lintutornissa Rihtniemen pinnakeisari Tapani Santamaa tervehtii komppaajia. Vierellä optimismia nostattaa Heikki Nurmi.

Hannu Klemola

Rihtniemen lintutorni sijaitsee aivan meren rannalla puolustusvoimien alueella. Tornin löytyy parkkipaikalta ja linjataululta etelään parin sadan metrin päästä. Tornista avautuu näköala ulkomerelle ja kapealle rantavyöhykkeelle, jossa pikkulinnut piileskelevät sopivilla keleillä. Kesäaikaan vapaata rantaa on noin viisisataa metriä. Ympäri vuotista asutusta Rihtniemessä on vähän, lähinnä kylässä.

Merellä näkyy kaukaisten saarten lisäksi muutamia luotoja, joilla merilinnut usein lepäilevät. Varsinaiset kahlaajarannat Rihtniemestä puuttuvat, joten useimmat kahlaajat nähdään vain muuttolla. Tornin takana kohoaa sankka metsä, jossa erityisesti vaelluslinnut liikkuvat syksyisin vilkkaasti. Tornista ei näe metsän yli, joten osa erityisesti kyyhky-, varis- ja isojen lintujen muutosta jää piiloon. Talvisin meri pysyy yleensä auki ja merellä viivyttelevät monet lokki- ja vesilinnut.

Rihtniemen kylä sijaitsee matkalla niemen kärkeen. Paikka kerää hyvin

varpuslintuja ja monet harvinaisuuksista ovat löytyneet kylän liepeiltä. Kylässä sijaitsee myös havaintopostilaatikko kivinavetan kulmalla.

Rihtniemen etelärajana on tie numero 196, itärajana Kukolan ja länsirajana Reilan kylä. Uusien "sääntöjen" mukaan tieltä havaitut lajit lasketaan Rihtniemen havaintoihin, joten Reila-järveltä kuulut yohuutelijat saa laskea pinoihin.

Pesimälinnustosta

Niemen pesimälajistoon kuuluvat mm. kurki, hiiri- ja nuolihaukka, metsäviklo, varpus- ja lehtopöllö, pyy, metso, pikkutikka, peukaloinen ja kultarinta. Edustan luodoilla pesii kanadanhanhi, karikukko, riskilä ja luotokirvinen. Reila-järveltä löytyvät kuikka, härkälintu ja luhtahuitti.

Satunnaisesti pesivät pikkutylli, helmipöllö, luhtakerttunen, idänuunilintu, pikkusieppo, järripeppo ja urpiainen.

Kevät

Rihtniemi on parhaimmillaan alkukeväästä. Jo helmikuun lopulta alkaen voi nähdä vesilintumuuttoa ja monet kevään esihavainnot Varsinais-Suomesta tehdään Rihtniemessä. Huhtikuussa saattaa hanhi-, kahlaaja- ja piekana-

muutto osua hyvin Rihtniemeen, mutta toukokuu on yleensä hiljaista aikaa ja arktikaa nähdään vain nimeksi.

Ensimmäiset kuikkalinnut nähdään jo talven vasta taittuessa kevääseen ja muutto jatkuu kesäkuulle asti. Parhaina muuttopäivinä nähdään satoja, yleensä kuitenkin vain joitakin kymmeniä lintuja. Muutto kulkee lisäksi yleensä kaukana merellä. Kevään muuttajamäärä jää yleensä alle kahdentuhannen. Jääkuikka on tavattu vain kerran, 17.5.90.

Uikkuja nähdään säännöllisesti kevätkuun yhteydessä, mutta määrät ovat pieniä. Kyhmyjoutsenen muutto alkaa jo helmikuun lopulla (29.2.92 113m) ja kevään kokonaissumma lähentelee tuhatta lintua. Laulujoutsen on harvalukuinen ja pikkujoutsen satunnainen vieras.

Merihanhi on huhtikuun laji, kevään kokonaissumma nousee lähelle viittä-sataa lintua. Metsähänhea voi parhaimpina päivinä nähdä useita satoja muiden hanhilajien ollessa satunnaisia kevätvierailijoita, kuten Rihtniemen vakioriteetti lyhytnokkahanhi.

Ristisorsia nähdään maaliskuun alusta yhteensä useita kymmeniä. Anaksia muuttaa pieniä määriä, harvalukuisimpina lapasorsa, heinätavi ja harmaasorsa. Sotkista harvalukuisin on punasotka, lapasotkien kevätsumma jää alle sadan. Telkkiä ja koskeloita lasketaan parhaina päivinä satoja muuttavia. Uivelo on harvalukuinen. Piikkasiiven

muutto on voimakasta, esimerkiksi 30.4.90 716m, myös mustalintuja voi nähdä useita satoja päivässä. Alli-muutto on keväällä vaatimatonta.

Haahka on yksi Rihtiemen tyypilajeista: useina päivinä lasketaan tuhansia muuttavia, aprillipäivänä 1991 muutti peräti 11 000 lintua. Kyhmyhaahkoja nähdään joka kevät, eniten 1990 ja 1991 (13 exx). Allihaahkoja nähdään keväisin yhä useammin, esimerkiksi 1992 96 yksilöä.

Myös merimetso on yksi Rihtiemen runsastuneista tyypilajeista. Hyvinä päivinä lasketaan satoja lintuja, joukossa useita valkopäisiä yksilöitä. Kevään 1992 yhteismäärä oli 2337. Harmaahaikara on satunnainen, kurkia havaitaan hyvin vähän.

Useimmat petolinnot ovat Rihtniemessä harvalukuisia, erityisesti mehiläishaukka, kalasääski ja ruskosuhaukka. Merikotkia voi ihailla säännöllisesti, maakotka on harvinaisuus. Piekanaamuutto on joinakin vuosina hienoa katseltavaa, esimerkiksi 16.4.90 62m. Muuttohaukka on nykyään jokakeväinen, haarahaukka on nähty kahdesti.

Nokikanasta on muutamia havaintoja mereltä, luhtahuitin voi kuulla Reilajärveltä ja ruisräkkä on narisut kerran lähellä Kukolan kylää. Fasaani on yllättäen nähty kerran kylällä.

Kahlaajia nähdään Rihtniemessä monipuolisesti, mutta yleensä pieniä määriä. Keväisin eniten nähdään kuoveja (22.4.89 450m ja 22.4.91 453m). Meriharakoita, pikkukuoveja ja punakuireja nähdään hyvinä päivinä hieman toista sataa. Kerran on nähty hurjaa töyhtöhyppämuuttoa (27.3.83 1027m). Sirreistä nähdään keväisin vain suosirrejä ja muutamia lapinsirrejä. Harvinaisia ovat pikkutylli, jänkäkurppa ja mustaviklo.

Merikihuja summataan muutamia kymmeniä, leveäpyrstökihi on nähty vain kerran. Isolokki on vuosittainen laji alkukevästä. Harmaalokkimuutto on kerran ollut poikkeuksellisen voimakasta, 31.3.91 10 000 lintua etelään. Paras kalalokkimuutto nähtiin 22.4.92 851m. Myös naurulokkimuuttoa nähdään hyvin, esimerkiksi 16.4.88 4600m ja 4.4.90 2643m. Pikkulokki on harvinaisen näky.

Tiiramuutto toukokuussa on hienoa nähtävää, satoja lintuja muuttaa parhaina päivinä pohjoiseen tornin ohitse. Pikkutiira on nähty kahdesti, mustatiira kerran. Ruokki on yllättävän harvalu-

kuinen.

Kyyhkyt ovat harvalukuisia, turturi-kyyhkystä on loppukevästä useita havaintoja. Sarvipöllöjä saapuu mereltä keväisin useita lintuja, suopöllöjä joskus yllättävänkin monta, esimerkiksi 21.4.90 15 yksilöä. Lapinpöllöstä on yksi havainto ja kehrääjästä kautta aikojen vain kaksi havaintoa.

Varpuslintuja löytyy yleensä parhaiten rannan tuntumasta tai Rihtiemen kylän pusikoista. Leppoisa mustaleppälintu on tavattu kaksi kertaa. Sepelrastas on jokakeväinen laji, jonka tapaa parhaiten kylän pelloilta.

Kulorastamuutto on ollut kerran näyttävää, 4.4.91 172m. Pikkuvarpunen on nähty kerran kylällä. Varpunen ja vuorihemppo ovat satunnaisia vieraita. Kirjosiipikäpylinnusta on yksi keväthavainto. Pulmusia muuttaa hyvinä päivinä satoja. Nokkavarpunen on jokakeväinen vieras. Pohjansirkkuja (tik-sirkkuja) muuttaa säännöllisesti, 4.5.85 45m+p on paras päiväsumma.

Syksy

Kuikkalintuja nähdään pitkin syksyä pieniä määriä viimeisten viivytellessä pitkälle talveen. Härkälintuja ja silkkiuikkujana nähdään syksyllä enemmän kuin keväällä. Pikku-uikku vietti talvea 92/93 kylän kalarannassa. Kyhmyjoutsen on myöhäinen muuttaja (30.10.92 387m) ja monet linnut jäävät talveksi Rihtniemen vesille.

Laulujoutsen on syksylläkin harvalukuinen, mutta pikkujoutsenesta tehdään syksyllä useampia havaintoja kuin keväällä. Merihanhi on harvalukuinen ja aikainen muuttaja. Muidenkin hanhilajien esiintyminen on niukkaa, poikkeuksena valkopolkivanhan runsaampi muutto lokakuussa 1993.

Ristisorsa on harvinaisen alkusyksyllä, anaksista ainoastaan haapanaa nähdään suurempina määriä. Sotkia nähdään kevästä vähemmän, mutta telkkiä ja koskeloita lasketaan kevään tavoin hyvinä päivinä satoja muuttavia. Pilkkasiipiä nähdään vähemmän, mustalintuja yhtä paljon kuin keväällä. Lokakuussa 1993 nähtiin kovaa alli-muuttoa, 9.10. 24 000m ja 12.10. 20 000m.

Haahka on syksyllä vaisu: parhaina päivinä vain joitakin satoja lintuja. Allihaahkasta tehdään säännöllisesti havaintoja, myös talvikuukausina.

Merimetsoja lasketaan syksyisin noin

puolet kevään määristä ja lintuja nähdään talvellakin. Harmaahaikara on odotetusti runsaampi kuin keväällä, kurki sitä vastoin saattaa puuttua kokonaankin, poikkeuksena kovia muuttopäiviä 12.10.93 1087m. Merikotkien määrä nousee syksyllä, paras päiväsumma 30.10.92 10m; maakotkastakin syksyllä on enemmän havaintoja kuin keväällä. Myös syksyllä muuttohaukka on nykyään vuosittainen. Tunturihaukka on tavattu kerran. Hyvää varpushaukamuuttoa voi nähdä varismuuton yhteydessä: 8.10.91 94m.

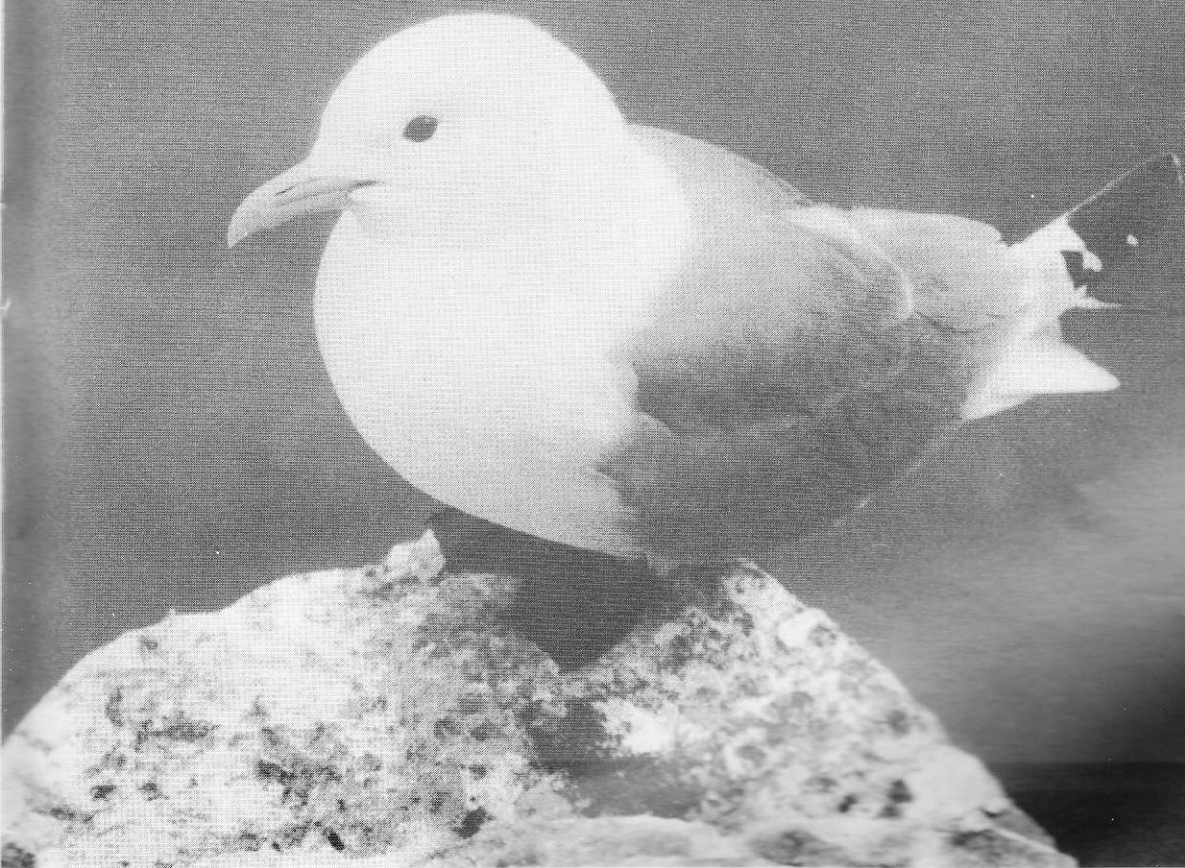
Nokikanaa ei syksyisin nähdä. Kahlaajamuutto tapahtuu usein kaukana ja merenkäynnin seassa, joten määrittämättömiä kahlaajia nähdään suhteessa paljon. Eniten nähdään suosirrejä, esimerkiksi 16.8.92 218 määritettyä. Punakuirilla on joskus myös hyviä muuttopäiviä: 3.8.91 205m. Pirstystä syksyyn tuovat harvalukuisina vierailijoina arktiset sirrit, eniten nähdään isosirrejä. Syksyisin lapinsirri ja pikkutylli puuttuvat yleensä kokonaan, ja yllättäen myös töyhtöhyppä. Heinäkurppa on tavattu 18.9.83. Jänkäkurppa on tavattu kerran myös joulukuussa.

Merikihuja nähdään kevään tavoin muutamia kymmeniä, tunturikihi on nähty kerran. Lisäksi yksi yksilö on löytynyt kuolleena ja lienee nykyään jonkun bongarin hyllyllä. Leveäpyrstökihusta on yksi marraskuinen havainto. Isolokki on jokasyksyinen, lähinnä lokamarraskuussa. Syksyn paras naurulokkimuutto on laskettu 8.8.92 1020m. Pikkukujavasta on useita havaintoja lokajoulukuulta. Myöhäisin kalatiira on nähty 26.10.85. Ruokki ja riskilä kuuluvat Rihtiemen talvilinnustoon.

Uuttukyyhky saattaa puuttua kokonaan joinakin syksyinä, mutta sepelkyyhky on tavallinen, vaikka määrät lasketaankin vain sadoissa. Asiot ovat syksyllä satunnaisia, hiiripöllöjä nähdään vaellusvuosina. Rihtiemen syksyisissä metsissä piileskelevät myös varpus- ja helmipöllöt. Tunturipöllöjä nähdään monina talvina, 28.3.93 peräti neljä lintua.

Hyvänä vaelluspaikkana Rihtiemi vetää puoleensa tikkoja, joista harmaapäjä- ja valkoselkätikka ovat harvinaisuuksia. Pohjantikkoja nähdään huonoinakin vuosina, käpytikkojen määrät vaihtelevat suuresti.

Varpuslintuja nähdään syksyllä paremmin kuin keväällä. Erityisesti varsilintujen ja tiaisten muutto on usein run-

sasta. Parhaita muuttopäiviä:

haarapääsky	14.9.1991	485m
törmäpääsky	10.8.1991	250p
niittykirvinen	17.9.1991	2143m
närhi	22.9.1988	354m
pähkinähakki	14.9.1985	48m+p
varis	19.10.1987	5072m
hömötiainen	12.10.1986	230W
kuusitiainen	21.9.1991	550N
talitiainen	15.10.1990	400
pyrstötiainen	21.10.1985	515 me-

relle.
 Syksyä piristävät muutamat kangaskiurut, lapinkirviset, lapinharakat, pikkusiepot, sinirinnat, joinakin vuosina pähkinänakkelit, tundraurpiaiset, varpuset, kirjosiipikäpylinnut (syksyllä 1987 yli 150) ja nokkavarpuset, joita nähdään lähinnä kylän marjapensaissa. Koskikara ja tunturikiuru on nähty kahdesti, kuningaskalastaja ja harjalintu

kerran. Taviokurnia nähdään huonoinakin vuosina, mutta hyvinä vuosina kymmeniä lintuja, esimerkiksi 7.11.87 87 yksilöä. Lapintiainen näytetty 21.10.89. Pikkusirkku on nähty kerran. Suomen myöhäisin sinirinta nähtiin 11.11.89.

Rareista ja pinnoista

Kevällä nähtyjä RK-lajeja ovat suula 22.3.90, lumihanhi 4.4.91, pilkkaniska 22.4.89, grönlanminlokki 30.3.91 ja riuttatiira 22.4.89 (2) ja 26.5.92 sekä mustapäätasku 25.5.91.

Syksyllä harvinaisuuksia on nähty enemmän: virtavästäräkki 15.-16.10.90, isokirvinen 11.9.87 ja 14.9.92, mustapäätasku syksyinä 1988, 1991 ja 1993, taigauunilintu syksyinä 1987, 1992 ja

Pikkukajava havaitaan Rihtniemessä tavallisesti loka-joulukuussa.

1993, hippiäisuunilintu syksyinä 1984, 1988, 1989 ja 1993 ja ruskouunilintu 8.11.86.

Lokakuun 1993 loppuun mennessä Rihtniemessä oli tavattu 241 lintulajia. Pahimpia puutteita ovat pulu, turkin-kyyhky, mustapyrstökuri, merisirri ja etelänkiisla. Rihtniemenpinnoja on eniten Tapani Santamaalla (225), toisena on Jukka Sillanpää (219) ja kolmantena Markku Santamaa (216). Heti kärjen takana on tungosta.

Kiitokset Kalle Haapalalle Rihtniemen vuosiraporteista (vuodesta 1989) sekä muille Rihtniemen vakiokävijöille leppoisista ja vähemmän leppoisista stajipäivistä. □

Jurmon huulikirjasta

Koonnut Veijo Vänskä

Jurmon huulikirjat ovat kulttuurihistoriallinen dokumentti turkulaisornitologias-
ta. Kärki osuu ajan ilmiöihin - ei henkilöihin. Siten tekstin henkilöiden yhteys todellisiin henkilöihin tai tapahtumiin on pelkkää satutunmaa.

Katkeria tunteita kämpän hämärässä

M/s Utön pehmeäivoinen taistelulentäjä iski jälleen. Saaristomerellä käytävät laivaston taisteluharjoitukset ovat saaneet äijän tunteet niin korkealle, ettei päässä paljon liiku.

Sarjassamme "Omalaatuista käyttäytymistä Jurmossa", mistä myös edellä olevat Kotivalon kirjoittamat rivit ovat osoituksena, tuotakoon julkisuuteen seuraavia käyttäytymispiirteitä, jotka psykologit joskus tulevaisuudessa pystyvät selittämään.

I Johdanto

Toimikoon tämä osa valmisteluna pahimpaa varten. M/s Utön irrottua laituristaan Turussa kiinnitti matkustajien huomiota Otkantin kohdalla vilkkaasti vilkutteleva naisihminen. Laivan muutettua kurssia ja ajettua laituriin kävi ilmi, että naisihminen oli Arjamaan äiti, joka toi takin, ettei Olli palelisi Jurmossa!

Mukanamme jälleen ollut säveltäjämestari Sibelius, joka on jo aiemmin tullut kuuluisaksi juustosyöteistään,

antoi aiheita jälleen hauskaan juttuun. Suurella työllä ja vaivalla hän änkesi m/s Utöhön mukaan myös polkupyöränsä. Kyllä meitä nauratti, kun hän joutui maksamaan 3.50 mk rahtia pyörästään. Mutta uskokaa tai älkää, laivan irrottua laiturista ja Sibeliuksen raahattua pyöränsä yläkannelle havaittiin, että pyörän takakumi oli puhjennut eikä Sibeliuksella ollut paikkausvälineitä mukanaan.

II Itse varsinainen juttu

Keskiviikkoamun valjetessa nousi muiden mukana Wolmari Kotivalo ja alkoi vihellellin kasata varusteitaan kokoon. Suorittamansa aamulenkkin jälkeen hän luovutti juhallisesti makuupaikkansa sängyssä ja jakeli joitakin eväitäänkin muille. Muiden lähdettyä havainnoimaan männikköön ja Muinaismuistolle lähti Kotivalo havainnoimaan Tykkikallion suuntaan. Mukaansa hän otti reppunsa kaikkine tavaroineen ja toiseen käteensä vielä Shellin kaasupullon.

Jonkin ajan kuluttua näkyikin Kotivalon jyrkevä hahmo Tykkikalliolla tähyilemässä merelle päin. Aamu oli erittäin kaunis ja havaitsimme Kotivalon

